

**CASA INGINERULUI NICOLAE CERKEZ DIN BUCUREȘTI.
POVESTEA UNEI REȘEDINȚE DISPĂRUTE
ȘI A CELOR CARE AU LOCUIT-O**

**THE HOUSE OF ENGINEER NICOLAE CERKEZ IN BUCHAREST.
THE STORY OF A PERISHED HOUSE AND OF THE PEOPLE
WHO INHABITED IT**

Narcis Dorin Ion*

Abstract

The house of engineer Nicolae Cerkez has a story undoubtedly related to the family of engineers and architects who built it and who also had an important contribution to the urban development of Bucharest, Romania's capital, in the early 20th century. The story of successful architect Nicolae Cerkez is linked to the building of the Headquarters of the Finance Minister on Victoria Boulevard, the State Printing, School of Veterinary Medicine, School of Arts and Crafts, and more importantly the National Bank of Romania. The story of the house is detailed by two granddaughters of Nicolae Cekez: Elisabeta Balaceanu – Stolnici and Alexandra Bucșan in extensive interviews.

Keywords: historical buildings, Nicolae Cerkez, Bucharest, architect.

Vom încerca să prezentăm în acest articol povestea uneia dintre frumoasele case boierești ale Bucureștiului de altădată, edificiu ce a aparținut unuia dintre inginerii și arhitecții care au avut o contribuție importantă la dezvoltarea urbanismului de la începutul secolului al XX-lea: Nicolae Cerkez.

Înainte de a prezenta istoria casei Cerkez din centrul Capitalei, care a fost demolată în 1964, vom încerca să schițăm o biografie a celui care a construit-o și locuit-o timp de patru decenii: inginerul Nicolae (Nicu) Cerkez¹. Asupra originilor

* Cercetător Științific, Muzeul Național Bran; doctor în istorie.

¹ Materialele documentare și iconografice pe baza cărora am realizat acest articol ne-au fost puse la dispoziție, cu generozitate, de către istoricul Ștefan D. Pleșia, strănepot al lui Nicu Cerkez, căruia – și pe această cale – îi mulțumim în mod deosebit. Precizăm, de asemenea, că informațiile genealogice și istorice privitoare la familiile Cerkez, Hagi-Mosco și celelalte familii înrudite provin din materialele redactate de istoricul și genealogistul Emanoil Hagi-Mosco.

familiei Cerkez istoricii și specialiștii în studii genealogice încă nu s-au pus de acord. Reputatul istoric Ion C. Filitti – văr primar cu Emanoil Hagi-Mosco, care avea să devină unul dintre ginerii lui Nicu Cerkez – a redactat, pe baza unor documente de arhivă și din colecția familiei Cerkez, o monografie în care menționează o posibilă descendență a neamului Cerkez din marele stolnic Andronic, fratele celei de-a doua soții a lui Vasile Lupu, domnitorul Moldovei². Așadar, o ascendență care coboară până la jumătatea secolului al XVII-lea, pentru ramura din Moldova a familiei Cerkez, ramură din care ar descinde și Dumitrache Cerkez, întemeietorul familiei din Valahia³.

Conform altor autori, cele două ramuri ale familiei Cerkez nu ar trebui confundate, Cerkezii munteni fiind „o familie de origine greacă, înrudită cu principele Mavrocordat și stabilită în Valahia din secolul trecut [al XVIII-lea – n.n.], când membrii ei avură titluri de boierie și din care astăzi sunt mai mulți reprezentanți”⁴. Un alt pasionat al studiilor genealogice – scriitorul Mateiu Caragiale – făcea următoarea adnotare la textul scris de Octav George Lecca: „Cerkez din Valahia – primul, fiul unei cerkeze cu o beizadea Mavrocordat”⁵. Această ascendență princiară legată de familia Mavrocordat a fost preluată și în tradiția familiei Cerkez, succesiunea urmașilor lui Dumitrache Cerkez (ante 1730-1784) fiind următoarea: din prima căsătorie a sa, cu Smaranda Psymeno, acesta a avut doi fii (Constantin și Scarlat), iar cu a doua soție, Zoița Cantacuzino, o fiică, Luxandra, căsătorită cu Ion Fotino⁶. Scarlat Cerkez a îmbrățișat o carieră militară și administrativă, devenind căpitan în 1795, polcovnic în 1797, serdar în 1802 și ispravnic în mai multe județe (Ialomița - 1812, Prahova - 1828). Ca rang de boierie, Scarlat Cerkez a ajuns paharnic în 1814 și era – după cum scria nepotul său, Iancu Cerkez – „de statură înaltă, cu mustăți lungi și bălane. Mai avea o forță corporală însemnată și era, se vede, om al trebii cu socoteală și îndrăzneț”⁷. Scarlat (m. 1828) și soția sa Eufrosina au avut cinci copii: Iancu (1800-1819), Tudorache (1802-1821), Profira (1804-1828), Costache (1807-1882) și Pandelescu (1813-1959).

² *Monografia familiei Cerkez, scrisă de Ion C. Filitti, după acte prezentate de Emil I. Cerkez la 1925*. Manuscris aflat în posesia domnului Ștefan D. Pleșia.

³ Vezi întreaga discuție asupra originilor familiei în documentatul studiu al lui Ștefan D. Pleșia, *Politică și genealogie: Familia Cerkez din Țara Românească*, publicat în „Arhiva Genealogică”, II (VII), 1995, nr. 3-4, p. 157-165.

⁴ Octav George Lecca, *Familiiile boierești române. Istorie și genealogie (după izvoare autentice)*, cu adnotări, completări și desene de Mateiu Caragiale, ediție de Alexandru Condeescu, București, Libra, Muzeul Literaturii Române, 2000, p. 222.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Cf. Ștefan D. Pleșia, *Politică și genealogie: Familia Cerkez din Țara Românească*, în *loc. cit.*, p. 159.

⁷ Iancu Cerkez, *Însemnări din viața mea*, caiet nr. 5, manuscris aflat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia. Citat în studiul domniei sale *Politică și genealogie: Familia Cerkez din Țara Românească*, *loc. cit.*, p. 160.

Acest Pandeale Cerkez este tatăl celor cinci frați Cerkez – Iancu, Grigore, Nicolae, Constantin și Alexandru –, prin care s-a asigurat descendența în linie masculină a familiei. Întocmai ca și tatăl său, Pandeale Cerkez a îmbrățișat cariera militară, intrând în armată la 12 octombrie 1830, cu gradul de praporcic. „Așa se găsisse cu trebuință – scria Pandeale Cerkez în *Cronica familiei* – ca la începutul formării, până la anul 1831, să se primească în slujbă toți feciorii de boieri, ofițeri, până la gradul de paharnic al tată-său”⁸. Ulterior – scrie Pandeale Cerkez – „după un șmotru ce ne-a făcut ghegeneralul Kisseleff, m-au înălțat la rang de parucic”, ultimele grade primite fiind cele de căpitan (1834) și maior (1845), avansarea la gradul de colonel sau agă fiindu-i refuzată de autoritățile vremii. În decembrie 1846, Pandeale Cerkez s-a căsătorit cu Elisa Lahovary (1828-1903)⁹, fiica marelui clucer Ion (Iancu) Lahovary și a Bicăi Socoteanu, nași fiind Iorgu Bibescu, fratele domnitorului, și soția sa Anica Florescu, iar slujba religioasă fiind oficiată de mitropolitul Nifon.

Căsnicia celor doi soți a fost binecuvântată de nașterea a nu mai puțin de nouă copii, dintre care au ajuns la maturitate doar cinci băieți: Ion (Iancu; 1847-1921), jurist, membru al „Junimii”, înalt consilier la Curtea de Casație și Justiție, autor al unui amplu și foarte interesant *Jurnal*; Grigore (Gogu; 1850-1927), celebrul arhitect care a îmbogățit patrimoniul nostru arhitectural cu opere reprezentative; Nicolae (Nicu), personajul-cheie al articolului nostru; Constantin (Titi; 1854-1877), mort tânăr student la Paris; Alexandru (1857-1922), general de cavalerie și profesor la Școala Militară¹⁰. Este de remarcat faptul că toți cei cinci frați au făcut studii universitare (inginerie, arhitectură, drept și studii militare) la Paris și Saint-Cyr.

Nicolae (Nicu) Cerkez – al treilea fiu în viață (după Iancu și Grigore) al maiorului Pandeale Cerkez și al soției sale Elisa Lahovary – s-a născut în București, la 2 noiembrie 1851. După o primă perioadă de școlarizare la pensionatele Vichy și apoi Schewitz din București, Nicu Cerkez a urmat cursurile liceale la Școala *Sfântul Sava*¹¹. Prin certificatul de absolvire „se atesta că elevul Cerkez Nicolae a urmat în cursul anului școlar 1870-71 studiile liceale, conform programului oficial, după cum se arată mai jos: științele matematice, științele fizice, limba latină,

⁸ Apud Ștefan D. Pleșia, *loc.cit.*, p. 161.

⁹ Gheorghe Bezviconi, *Necropola Capitalei. Dicționar Enciclopedic*, ediția a II-a, revăzută și completată, editor Iurie Colesnic, Chișinău, Editura Museum, 1997, p. 71.

¹⁰ Ștefan D. Pleșia, *loc.cit.*, p. 163-164.

¹¹ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, anul al VI-lea, Coala nr. 12, p. 89. Este prima încercare de biografie, autorizată evident de Nicu Cerkez, ceea ce îi sporește valoarea documentară.

științele naturale și botanică, limba elină”¹². Între profesorii iluștri pe care i-a avut Nicu Cerkez îl menționăm pe Emanoil Bacaloglu (1830-1891), care a predat viitorului inginer-arhitect „științele matematice și științele physice”, după cum scrie în certificatul în care regăsim semnătura marelui fizician, chimist și matematician, devenit apoi profesor la Universitatea din București și membru titular al Academiei Române (din 1879).

Interesant este faptul că Nicu Cerkez și-a obținut bacalaureatul la vârsta de 20 de ani, în 15 mai 1871, diploma cu nr. 146 din 23 iunie 1871 fiind eliberată nu de liceul unde își făcuse studiile viitorul inginer, ci de „Universitatea din București, în numele M.S. Domnitorului Românilor Carol I”¹³. „Spre a se bucura de toate drepturile ce-i acordă legea”, diploma de bacalaureat a lui Nicu Cerkez a fost autentificată de Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor, la 10/22 septembrie 1871, prin semnătura directorului C. Esarcu, legalizarea fiind făcută de Ministerul Afacerilor Străine, prin semnătura secretarului general N. Mitilineu¹⁴. În 1871, la 20 de ani, Nicu Cerkez este trimis la Paris, unde – după doi ani de cursuri speciale la liceele *Louis le Grand* și *Saint Louis*¹⁵ –, intră prin concurs, în 1873, la Școala Centrală de Arte și Manufacturi, pe care o absolvă în august 1876. Diploma eliberată de Ministerul Agriculturii și Comerțului din Franța la 12 august 1876, preciza că – „urmare a deliberării Consiliului Școlii din data de 6 august 1876, din care rezultă că d. Cerkez Nicolae, născut la București (România), la 2 noiembrie 1852, a satisfăcut într-un mod complet toate probele concursului” – i se acordă acestuia „diploma de inginer de arte și manufacturi, specialitatea de constructor”¹⁶.

Întors în țară, Nicu Cerkez a devenit, succesiv, inginer la Serviciul de întreținere al Căilor Ferate Române (sub conducerea lui Guilloux), inginer la Serviciul hidraulic al portului Giurgiu și sub-director la Serviciul hidraulic al

¹² *Certificat de absolvire*, aflat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia. Documentul a fost publicat, într-un foarte mic facsimil, și în lucrarea domnului ing. Nicolae Șt. Noica, *Banca Națională a României și personalități din istoria construcțiilor*, prefață de academician Mugur Isărescu, București, Editura Mașina de Scris, 2006, p. 143. Autorul dedică un capitol biografic ilustrat lui Nicolae Cerkez, la p. 141-158, bazat pe documente de familie și fotografii furnizate de domnul Ștefan D. Pleșia.

¹³ *Diplomă de bacalaureat* nr. 146 din 23 iunie 1871, aflată în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

¹⁴ Pe verso-ul diplomei sunt scrise traduceri în limba franceză și legalizarea diplomei de către Ministerul Afacerilor Străine (semnată de N. Mitilineu, secretar general, la 10/22 septembrie 1871) la solicitarea Consulatului General al Franței la București (26 septembrie 1871).

¹⁵ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 89.

¹⁶ Cf. *Diplome d'ingénieur des Arts et Manufactures*, eliberată la 12 august 1876 de École Centrale des Arts et Manufactures, sub antetul Ministerului Agriculturii și Comerțului din Franța. Document original aflat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

statului (1880)¹⁷. La scurt timp după absolvirea studiilor și angajarea ca inginer, Nicu Cerkez va deveni – alături de fratele său Grigore Cerkez – membru al *Societății de Arhitecți și Ingineri* din România, înființată în aprilie 1876, sub conducerea arhitectului Alexandru Orăscu. Scopul societății era „strângerea relațiilor dintre membri, ținerea în curentul științei în raport cu timpul, conferințe asupra rezultatelor practice obținute în lucrări, formarea unei biblioteci, abonamente la ziare științifice și tehnice, publicațiunea unui buletin al societății”¹⁸. Alături de doi dintre iluștrii membri ai acestei societăți, Anghel Saligny și Ioan G. Cantacuzino, Nicu Cerkez va fi și membru societar fondator al *Societății Politehnice*, înființată la 6 decembrie 1881. Este a doua organizație profesională a inginerilor și arhitecților în care Nicu Cerkez devine membru de vază. La despărțirea Societății Politehnice pe secțiuni, Nicu Cerkez devine membru al Secției de Arhitectură.

Un deceniu mai târziu, la 26 februarie 1891 se constituie *Societatea Arhitecților Români* cu scopul declarat de a pune „întrucâtva la adăpost interesele ce decurg zilnic din lucrările ce iau din ce în ce mai întinsă propășire, iar pe de alta, de a da impulsivitate, de a da viață corpului nostrum de arhitecți, ce astăzi se găsește risipit”¹⁹. Între membrii fondatori ai Societății Arhitecților Români îi regăsim pe frații Nicolae și Grigore Cerkez, care semnează procesul-verbal de constituire alături de cele mai de seamă personalități din domeniu: Alexandru Orăscu, Carol Beniș, M. Capuțineanu, George Duca, Alexandru Săvulescu, Ion Socolescu, Dimitrie Maimarolu, George Mandrea, Ion Mincu, Ștefan Ciocârlan, Toma Socolescu, Nicolae Gabrielescu, George Sterian, F. Xenopol și alții²⁰.

Societatea Geografică Română din București, condusă de A. Cantacuzino, a fost o altă organizație științifică al cărei membru a devenit Nicu Cerkez, în ziua de 1/13 octombrie 1876²¹. La 15 octombrie 1876 – prin adresa nr. 431 semnată de președintele A. Cantacuzino și secretarul G. I. Lahovary – Societatea Geografică Română avea „onoarea de a-l anunța” pe Nicu Cerkez că „în ședința de la 1/13 octombrie, după propunerea dlor Cantacuzino și Lahovary, conform art. 30, sunteți

¹⁷ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 89.

¹⁸ Șerban Orăscu, Nicolae Mihăileanu, *Alexandru Orăscu*, București, Editura Tineretului, 1966, p. 126.

¹⁹ Arhitect I. D. Enescu, *După o jumătate de veac*, în revista *Arhitectura. 1891-1941. Semicentenarul Societății Arhitecților Români*, 1 ianuarie - 1 martie 1941, anul VIII, nr. 1, redactor arhitect Victor Smigelschi, p. 7.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Diploma* nr. 138/13 octombrie 1876 a Societății Geografice Române din București. Document original din arhiva domnului Ștefan D. Pleșa.

votat și primit ca membru temporar al Societății Geografice Române. Totodată, vi se alătură pe lângă aceasta și statutele Societății”²².

Nicu Cerkez a făcut parte dintre membrii fondatori ai altei organizații culturale importante: *Societatea Enciclopedică Română*, înființată la 7 februarie 1882 sub conducerea lui Bogdan Petriceicu Hașdeu. Este ales chiar membru în Comitetul Societății Enciclopedice Române, alături Theodor Aman, Alexandru Macedonski și Constantin Olănescu²³. A avut o bună colaborare și cu Academia Română, căreia i-a făcut o importantă donație: aparatul foto care i-a aparținut lui Ioan (Zizin) Cantacuzino, fapt pentru care secretarul general, D. A. Sturdza, îi adresa lui Nicu Cerkez – la 13 februarie 1907 – „cele mai vii mulțumiri pentru sfaturile de bun cunoscător ce ați dat colegului nostrum, dl I. Bianu, la facerea atelierului fotografic din localul Academiei și pentru bunăvoința cu care ați cedat, pe un preț modest, aparatul fotografic”²⁴.

După Războiul de Independență din 1877-1878, inginerul Nicu Cerkez este delegat de guvernul român „pe lângă generalul comandant șef al comunicațiilor militare ruse din țară, spre a apăra interesele C.F.R. în regularea despăgubirilor de transport al armatelor imperiale pe liniile române și spre a negocia răscumpărarea liniei ferate militare ruse Frățești-Dunăre la Zimnicea”²⁵. Ca o recunoaștere a contribuției sale la negocierile cu partea rusă, în 7 noiembrie 1878 inginerul Nicu Cerkez va fi decorat de țarul Rusiei cu „Crucea Sfântului Stanislav” și cu „Medalia Războiului”, pentru civili²⁶. Prin adresa nr. 10441 din 7 noiembrie 1878, generalul maior Padimoff, șef al trupelor de Geniu rusești, îi scria lui Nicolae Cerkez – „comisar special, delegat al guvernului român pe lângă șeful comunicațiilor militare ale armatei ruse” – că „urmare a raportului meu către Șeful Comunicațiilor Militare, Excelența Sa a binevoit să mă autorizeze a vă înmâna medalia de bronz, instituită în memoria ultimului război împotriva Turciei. Îmi face o vie plăcere, Domnule, de a vă trimite alăturat medalia și de a vă exprima în același timp recunoștința noastră pentru solitudinea pe care ați pus-o întotdeauna în rezolvarea diverselor probleme pe care le-am avut de tratat împreună”²⁷.

²² Adresa nr. 431/15 octombrie 1876 a Societății Geografice Române; document original aflat în arhiva dlui Ștefan D. Pleșia.

²³ Nicolae Șt. Noica, *Banca Națională a României și personalități din istoria construcțiilor*, p. 147.

²⁴ Adresa nr. III. 891 din 13 februarie 1907 a secretarului general al Academiei Române către Nicu Cerkez; document original păstrat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia. Pentru aparatul foto respectiv, Nicu Cerkez a primit 500 lei din partea Academiei.

²⁵ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 89.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Adresa nr. 10441 din 7 noiembrie 1878, a generalului maior Padimoff, șef al trupelor de Geniu rusești, către Nicu Cerkez. Document original aflat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

În anii următori, Nicu Cerkez a ocupat succesiv funcția de arhitect-șef la trei ministere: Ministerul de Finanțe, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor (1883-1889)²⁸ și, în final, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (1890-1891), unde a fost și șef al Serviciului construcții. În această calitate de arhitect-șef al unor importante ministere, inginerul Nicu Cerkez a contribuit substanțial la ridicarea unora dintre cele mai importante edificii ale capitalei României, cum ar fi: aripa nouă a sediului Ministerului de Finanțe din Calea Victoriei, colț cu Calea Griviței (1881, cu supraetajări din 1884), care adăpostește astăzi Muzeul Colecțiilor de Artă din București; Imprimeria Statului (cu sediul pe bulevardul *Elisabeta*)²⁹; Școala Superioară de Medicină Veterinară (1886)³⁰; Școala de Arte și Meserii (1900; situată pe strada *Polizu*)³¹; clădiri pentru Ministerul Agriculturii, Comerțului, Industriei și Domeniilor, aripa nouă din Calea Victoriei (1884)³². Tot în București, Nicu Cerkez a mai construit Palatul Societății Petrolifere „Steaua Română”, situate vis-à-vis de Ministerul Agriculturii și Domeniilor și – împreună cu arhitectul Băicoianu – vechiul local al Curții de Conturi, transformat ulterior prin supraetajare. „Cele două clădiri cunoscute ca ale sale – aprecia arhitectul Toma T. Socolescu, un fin cunoscător în materie – dovedesc studii serioase, fiind două realizări dintre cele mai reușite în această arhitectură”³³. Ingerul Nicu Cerkez a lucrat și în țară, în Ploiești construind vechiul local al *Băncii Naționale*³⁴, ulterior modificat, iar în județul Vâlcea i se datorează construcția Hotelului și Stabilimentului de Băi din Călimănești³⁵,

²⁸ Cezara Mucenic, *București. Un veac de arhitectură civilă. Secolul al XIX-lea*, București, Editura Silex, 1997, p. 56.

²⁹ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 90.

³⁰ Nicolae Șt. Noica, *Lucrări publice în vremea lui Carol I. Acte de fundare și medalii comemorative*, prefață de acad. Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, ediție îngrijită de Stelian Țurlea, București, Editura Cadmos, Asociația Kultura, 2008, p. 130-133. Actul de fundare a Școlii Superioare de Medicină Veterinară este datat 25 martie 1886 și a fost semnat de regina Elisabeta, regele Carol I, mitropolitul primat Calinic Miculescu, Ion C. Brătianu, Anastasie Stolojan și – alături de mulți alții – de arhitectul Nicu Cerkez, autorul planurilor clădirii.

³¹ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 90; Nicolae Șt. Noica, *Lucrări publice în vremea lui Carol I...*, p. 124-129. În *Actul de fundare* din 25 martie 1886 este menționat la loc de cinste numele arhitectului Nicolae Cerkez, autorul proiectului.

³² Cezara Mucenic, *București. Un veac de arhitectură civilă...*, p. 56, cu reproducerea fațadei clădirii la p. LXIII, foto 44.

³³ Arh. Toma T. Socolescu, *Fresca arhitecților care au lucrat în România în epoca modernă. 1800-1925*, București, Editura Caligraf Design, 2004, p. 69.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 90.

inaugurat în anul 1885³⁶. În București, cu ocazia Expoziției Naționale organizate în Parcul Carol în anul 1906, Nicu Cerkez construiește împreună cu fratele său, arhitectul Grigore Cerkez, *Pavilionul Agriculturii*³⁷. Recepția finală a lucrării s-a făcut la 15 noiembrie 1906, prin semnarea procesului-verbal de către arhitecții Ștefan Burcuș, Victor G. Ștefănescu și Gr. N. Greceanu³⁸. Ca o concluzie – în opinia Cezarei Mucenic – lucrările lui Nicu Cerkez vădeau „eclectism cu repertoriu predominant neoclasic la locuințe și neoclasicism de factură franceză la clădirile publice”³⁹.

În dubla sa calitate de inginer-constructor și arhitect, Nicu Cerkez a făcut parte din mai multe comisii de verificare a unor proiecte și lucrări de construcție a unor edificii importante. Astfel, în anul 1890 Nicu Cerkez a participat – alături de Gr. Manu și Bogdan Petriceicu Hașdeu – la lucrările comisiei pentru analiza stării localului Arhivelor Statului de la Mănăstirea *Mihai-Vodă*⁴⁰. În același an, Nicu Cerkez a făcut parte – alături de arhitectul Mihail Capuțineanu și inginerul Scarlat Vâmvav – și din comisia tehnică consultativă care a răspuns de construirea Palatului de Justiție (1890)⁴¹.

Și în cazul altui edificiu public important al Bucureștiului începutului de secol XX – Palatul Bursei – s-a făcut apel la experiența inginerului Nicu Cerkez. Astfel, la 6 aprilie 1907, Camera de Comerț și Industrie din București îl informa pe inginerul Nicu Cerkez că „a pus la concurs întocmirea unui ante-proiect pentru construirea unui Palat al său și al Bursei. În acest scop, s-au făcut publicațiunile necesare, conform alăturatului program și s-au depus de către concurenți 11 ante-proiecte, care se află expuse în localul acestei Camere”⁴². În adresa semnată de președintele Camerei de Comerț și Industrie, industriașul George G. Assan, se arăta apoi că „avem onoarea de a vă aduce la cunoștință că sunteți numit din partea Camerei noastre membru în juriul însărcinat cu judecarea proiectelor și cu

³⁶ V. Berbece, V. Botvinic, *Călimănești-Căciulata*, ediția a II-a, București, Editura Sport-Turism, 1978, p. 21.

³⁷ *Bucureștii în imagini în vremea lui Carol I. Expozițiunea Generală Română din 1906*, text de Nicolae Șt. Noica, București, Editura Fundației Pro și Asociația Kultura, 2006, p. 7.

³⁸ Virgiliu Z. Teodorescu, *Un parc centenar. Parcul Carol I*, București, Muzeul Municipiului București, 2007, p. 60. Autorul confundă pe Arta Cerkez cu Nicu Cerkez, probabil dintr-o lectură greșită a inițialei numelui (A/N), dar precizează într-o notă ulterioară că este vorba de „frații Cerkez” care solicită achitarea devizelor construcției (nota 383, p. 441). Alături de firmele celor doi frați Cerkez, la lucrări a mai participat și antrepriza lui F. Schmidts. Întreaga lucrare a costat 87.332,50 lei.

³⁹ Cezara Mucenic, *București. Un veac de arhitectură civilă...*, p. 56.

⁴⁰ Nicolae Șt. Noica, *Banca Națională a României și personalități din istoria construcțiilor*, p. 148-149.

⁴¹ Cezara Mucenic, *București. Un veac de arhitectură civilă...*, p. 56.

⁴² *Adresa Camerei de Comerț și Industrie din București nr. 523 din 6 aprilie 1907*, semnată de G. G. Assan; document original aflat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

distribuirea premiilor și vă rugăm să binevoiți a primi această însărcinare”⁴³. O săptămână mai târziu, la 14 aprilie 1907 – după jurizarea și adjudecarea proiectului câștigător, alcătuit de arhitectul Ștefan Burcuș (1871-1928)⁴⁴ – George G. Assan revenea cu o adresă către Nicu Cerkez prin care îi „exprima mulțumirile noastre pentru bunăvoința și osteneala ce ați depus în examinarea proiectelor clădirii Palatului Bursei și Camerei de Comerț pentru decernarea premiilor. Odată cu aceasta, ne facem o plăcută datorie de a vă remite suma de 500 lei, drept onorariu, rugându-vă să binevoiți a semna alăturata chitanță pentru justificarea noastră”⁴⁵.

Cu toate aceste realizări importante, numele inginerului-constructor Nicu Cerkez rămâne fundamental legat de lucrările de construcție a Palatului Băncii Naționale a României, lucrări pe care le-a executat și coordonat după planurile arhitecților francezi Cassien Bernard și Albert Galleron. În „Actul de fundare a Băncii Naționale” – redactat în „a douăsprezecea zi a lunii iulie, anul una mie opt sute optzeci și patru al erei creștine, sub domnia Majestăților Lor Regelui Carol I și Reginei Elisabeta, fiind președinte de Consiliu și ministru de Interne Ion C. Brătianu” – numele inginerului Nicu Cerkez este menționat la loc de cinste: „s-a pus temelie clădirii din Bucuresci a Băncii Naționale a României, după planurile dresate de arhitecții Cassien Bernard și Albert Galleron din Paris, revăzute și executate de Nicolae Cerkez, inginer-arhitect, director general al lucrărilor, asistat de C. Băicoianu, arhitect-ajutor”⁴⁶.

Cel care l-a propus, în 27 octombrie 1883, pe Nicu Cerkez ca antreprenor general și arhitect coordonator al lucrării a fost Eugeniu Carada, directorul Băncii Naționale a României, care a precizat într-o notă aprobată de Consiliul de Administrație următoarele: „Construirea Băncii Naționale a României se va face direct de către Administrațiunea Băncii, sub conducerea unui arhitect român, putându-se da în întreprindere lucrările parțiale după specialități. Dl. N. Cerkez este numit arhitect primar al construcțiunii, cu obligațiunea de a supune aprobării

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Arhitectura. 1891-1941. Semicentenarul Societății Arhitecților Români*, 1 ianuarie - 1 martie 1941, p. 87-88 (sunt publicate planul parterului, Sala Bursei, detaliu de colț cu intrarea principală și vederea fațadei din str. Smârdan).

⁴⁵ *Adresa Camerei de Comerț și Industrie din București* nr. 582 din 14 aprilie 1907, semnată de G. G. Assan; document original aflat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

⁴⁶ *Actul de fundare a Băncii Naționale a României*, publicat în facsimil de Nicolae Șt. Noica, în volumul *Lucrări publice în vremea lui Carol I. Acte de fundare și medalii comemorative*, prefată de acad. Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, ediție îngrijită de Stelian Țurlea, București, Editura Cadmos, Asociația Cultura, 2008, p. 63.

băncii numirea ajutoarelor de care va avea trebuință în execuțiune”⁴⁷. O fotografie de epocă, datată 1883-1888, îi înfățișează pe arhitecții Nicu Cerkez și Constantin Băicoianu, alături de Anton Carp și Eugeniu Carada, pe șantierul Băncii Naționale, în mijlocul muncitorilor. În dreptul lui Nicu Cerkez este scris: „inginer-arhitect, directorul lucrărilor clădirii”⁴⁸.

La 9/21 noiembrie 1883, Consiliul General al Băncii Naționale a României a decis încheierea unui contract cu inginerul-arhitect Nicu Cerkez pentru terminarea proiectelor cu toate detaliile lor și pentru conducerea lucrărilor șantierului. În același timp a fost înființat și un Serviciu Tehnic, condus de Nicu Cerkez, care era retribuit lunar cu 1000 lei. În fața aceluiași Consiliu General al Băncii, Nicu Cerkez a prezentat, la 15/27 februarie 1884, planul fundațiilor viitorului palat, aprobat și pus în executare⁴⁹. Inaugurarea oficială a lucrărilor a avut loc la 12/24 iulie 1884, acestea fiind finalizate către sfârșitul anului 1888. În februarie 1889, un document emis de Consiliul de Administrație menționa că „execuția palatului este aproape terminată, cu excepția lucrărilor de decorație interioară ale unor părți ale clădirii”⁵⁰.

Alături de munca de antreprenor al unor lucrări importante din Bucureștiul sfârșitului de veac XIX și începutul celui următor, inginerul Nicu Cerkez a avut și o intensă activitate universitară, fiind, timp de aproape trei decenii de ani (1882-1911), profesor de fizică industrială la Școala Națională de Poduri și Șosele⁵¹. În anul 1882 numele lui Nicu Cerkez apare înscris în „Tabela cu numele directorilor și profesorilor școlii la diferite epoce”, alături de cel al fratelui său, arhitectul Grigore Cerkez, care era deja profesor încă din anul 1881⁵². Pentru anul 1882, Nicu

⁴⁷ Cristina Țurlea, *Banca Națională a României. Cronica restaurării Palatului vechi. Strada Lipscani nr. 25/ National Bank of Romania. Chronicle of the Old Palace Restoration, 25 Lipscani Street*, cuvânt înainte de acad. Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, ediție îngrijită de Stelian Țurlea, București, Editura Cadmos, 2010, p. 32.

⁴⁸ Legendă pe fotografia de epocă din arhiva domnului Ștefan Pleșia, pe care a publicat-o pentru prima dată Nicolae Șt. Noica, în lucrarea *Banca Națională a României și personalități din istoria construcțiilor*, p. 156; reluată și la Cristina Țurlea, *Banca Națională a României. Cronica restaurării Palatului vechi*, p. 37.

⁴⁹ Vezi, pe larg, monografia realizată de acad. Mugur Isărescu, Sabina Marițiu, Romeo Cârjan, *Palatele Băncii Naționale a României. Volumul I. Palatul Vechi*, Banca Națională a României, 2012, f. e., p. 57-59.

⁵⁰ Cristina Țurlea, *Centrul istoric financiar-bancar al Bucureștilor*, cuvânt înainte de acad. Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, ediție îngrijită de Stelian Țurlea, București, Editurile Kadmos și Meronia, 2011, p. 25.

⁵¹ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 90.

⁵² Nicolae Șt. Noica, *Școala Națională de Poduri și Șosele din București. 125 de ani, cuvânt înainte de academician Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, ediția I*, București, Editura Vremea, 2010, p. 114.

Cerkez apare și cu un înlocuitor la curs, Luigi Giulini, fapt care nu se mai repetă în anul 1883, când fiecare ține cursuri separate. Numele inginerului Nicu Cerkez apare în *Tabela* mai sus citată până în anul 1906⁵³. La începutul carierei sale universitare, Nicu Cerkez a fost repetitor de cursuri (19 august 1882), devenind apoi – la scurt timp – profesor de motoare cu abur, cu aer și hidraulice (29 octombrie 1882). După înființarea cursului de mașini, Nicu Cerkez a predat, ca profesor titular, cursul de fizică industrială, până în momentul retragerii sale la pensie, la 1 aprilie 1911⁵⁴.

Ca orice membru al marii boierimi, Nicu Cerkez a intrat în 1888 în politică, aderând la Partidul Conservator, apoi la ramura desprinsă din acesta, care a format Partidul Constituțional (1 mai 1891) condus de Petre P. Carp⁵⁵, viitorul său cuscru, căruia i-a rămas mereu fidel. În această calitate, Nicu Cerkez devine în 1892 deputat în colegiul II de Ilfov⁵⁶. În noul Parlament, Nicu Cerkez a devenit membru al Comisiei de buget, calitate în care a fost – în toate sesiunile Legislaturii – raportorul bugetului C.F.R. și al bugetului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice. În Parlament, Nicu Cerkez a mai fost raportorul *Legii stabilirii etalonului de aur* în țară, prezentată de ministrul de Finanțe Menelas Ghermani și raportorul Legii învățământului profesional, prezentată de Petre P. Carp în calitatea sa de ministru al Industriei și Comerțului. În 1911 a fost ales senator în Colegiul I de Buzău și membru în Comisia de răspuns la Mesajul Coroanei⁵⁷.

Nicu Cerkez a fost un membru marcant al Jockey-Clubului Român, fiind ales în această societate elitistă la 15/27 februarie 1897⁵⁸. La Automobil-Clubul Român – organizație înființată la 5 aprilie 1904, al cărei prim-președinte a fost George Valentin-Bibescu – Nicu Cerkez a deținut funcția de vicepreședinte⁵⁹. Consiliul de Administrație al Fundației Așezămintelor Brâncovenești l-a numărat printre membrii săi și pe Nicu Cerkez, tradiție păstrată și de unul dintre ginerii săi, Emanoil Hagi-Mosco. În anul 1881, datorită spiritului său de bun organizator, Nicu Cerkez a fost numit comisar extraordinar pe lângă Comitetul Executiv de

⁵³ *Ibidem*, p. 115-118. Autorul reproduce în facsimil „Tabela cu numele directorilor și profesorilor școlii la diferite epoce”, din anul 1852 până în anul 1906.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 120.

⁵⁵ Vezi Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Partidele Politice din România (1862-1994)*. Enciclopedie, București, Editura Mediaprint, 1995, p. 43-46.

⁵⁶ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 91. În lucrarea lui George D. Nicolescu, *Parlamentul Român. Biografii și portrete. 1866-1901* (București, Editura I. V. Socec, 1903) nu apare biografia deputatului Nicu Cerkez.

⁵⁷ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 91.

⁵⁸ Adresa nr. 33 din 15/27 februarie 1897 a Jockey-Club – Comitetul Cercului. Document original păstrat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

⁵⁹ Theodor Cornel, *Figuri contemporane din România*, p. 91.

organizare a serbărilor prilejuite de încoronarea primilor suverani ai României, regina Elisabeta și regele Carol I⁶⁰. Ca o recunoaștere a multelor sale merite, Nicu Cerkez a fost decorat cu următoarele ordine și medalii: *Crucea ordinului rus Sf. Stanislas*, cl. a III-a (1881)⁶¹, pentru activitatea depusă ca delegat al României pe lângă comunicațiile militare ruse în 1878; *Coroana României*, în grad de ofițer (21 iunie 1882)⁶² și apoi de comandor (10 mai 1895)⁶³; *Steaua României* în grad de ofițer (10 mai 1890)⁶⁴; *Medalia Jubiliară Carol I* (28 decembrie 1905)⁶⁵. Încununarea supremă a venit în anul 1911, când Nicu Cerkez a primit *Legiunea de Onoare a Franței*, în grad de cavaler⁶⁶.

La 25 ianuarie 1887 Nicu Cerkez s-a căsătorit cu Maria (Meta; august 1866 - noiembrie 1946), fiica lui Nicolae Iacovaki – fost prefect și senator – și a soției sale Smaranda, fiica marelui agă Petrache Poenaru și a soției sale Calliope (născută Hrisoscoleu), de la care intră în posesie moșia de la Slobozia-Câlnău (în județul Buzău), cumpărată de Petrache Poenaru. Din această căsătorie se nasc succesiv mai întâi trei băieți – în 1888 - Andrei, 1890 - Scarlat și 1891 - Constantin – morți în fragedă pruncie, iar apoi urmează trei fete care au supraviețuit: Maria-Simona (născută la 22 august 1892), Maria-Nicola (născută la 25 mai 1894) și Maria-Cristina (născută la 8 decembrie 1895).

În toamna anului 1911, familia Nicu Cerkez pleacă la Paris pentru a perfecționa educația fiicelor sale, care au urmat diverse cursuri și conferințe la Sorbonna și *les Annales* din rue Saint Georges. În această perioadă fiica sa Maria-Nicola a urmat cursuri de pian și a frecventat asiduu sălile de concert pariziene, *Gaveau* și *Théâtre des Champs Elysées*, unde a putut asculta pe unii dintre cei mai mari muzicieni ai momentului, cum ar fi Alfred Cortot, Jacques Thibaud, George

⁶⁰ *Ibidem*, p. 89.

⁶¹ *Brevetul* original – cu nr. 4031 din 25 februarie 1881, redactat în limba rusă, în numele împăratului Alexandru al II-lea –, este păstrat în arhiva strănepotului Ștefan D. Pleșia.

⁶² *Decretul* original, cu nr. 626 din 21 iunie 1882, este semnat de regele Carol I.

⁶³ *Decretul* nr. 2450 din 10 mai 1895, semnat de ministrul Afacerilor Străine, Al. Lahovary și secretarul general al Ministerului, Alexandru Ghika. Document original din arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

⁶⁴ *Decretul* nr. 1644 din 10 mai 1890, semnat de doi membri ai familiei Lahovary, rude apropiate ale lui Nicu Cerkez: Alexandru Lahovary, ministru al Afacerilor Străine, și Alexandru Emanuel Lahovary, secretar general al ministerului. Documentul original se află în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

⁶⁵ *Decretul Regal* nr. 5384 din 28 decembrie 1905, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 218 din 1 ianuarie 1906. *Brevetul Medaliei*, cu nr. 26 din 10 mai 1906, a fost emis de Cancelaria Ordinilor din Ministerul Afacerilor Străine (fiind semnat de directorul A. I. Lenș) și se află în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

⁶⁶ *Decretul* – cu nr. 14973 din 31 iulie 1911, emis în numele Președintelui Franței – este păstrat cu grijă în arhiva strănepotului Ștefan D. Pleșia.

Enescu, Pablo Casals, Ferruccio Busoni, Felix Weingartner⁶⁷. Nicu Cerkez revine în România cu întreaga familie în primăvara anului 1914, cu câteva luni înainte de începerea Primului Război Mondial.

În luna mai a anului 1917, Nicu Cerkez părăsește din nou România, pentru a pleca cu familia „în pribegie” prin Rusia până în Finlanda, de unde revine la sfârșitul lunii iunie la moșia sa de la Gârbovana (județul Bacău), unde găzduiește o parte din misiunea militară franceză, între care pe curierul acesteia, contele H. d' Audiffret, precum și pe membrii escadrilei Farman 6.

Nicu Cerkez s-a stins din viață la 22 februarie 1927, fiind înhumat la cimitirul Bellu, alături de mama sa Elisa, născută Lahovary (1828-1903)⁶⁸. Tot aici vor fi înmormântate soția sa, Meta (în noiembrie 1946), și cele trei fiice ale sale: Maria-Simona Koslinski (m. 12 aprilie 1934), Maria-Nicola Hagi-Mosco (m. 14 decembrie 1970) și Maria-Cristina Carp (m. 4 aprilie 1985). În același an 1927, dar trei luni mai târziu, la 12 mai, avea să părăsească această lume și fratele său, arhitectul Grigore Cerkez, în timp ce Iancu, fratele cel mai mare, se stinsese din viață în 5 noiembrie 1921, iar generalul de cavalerie Alexandru Cerkez, care urmase Școala Militară de la Saint-Cyr, murise și el la 20 decembrie 1922.

Casa în care a locuit Nicu Cerkez în strada „Mercur” (devenită ulterior „Dimitrie Sturdza”) a fost construită în anul 1887, după planurile și sub directa sa conducere, în vecinătatea casei socrului său Nicolae Iacovaki și a Muzeului ctitorit de Atanase Simu. După decesul lui Nicu Cerkez, în casă au continuat să locuiască soția sa Maria (Meta), împreună cu cele trei fiice căsătorite fiecare, până în anul 1939, când Meta Cerkez a vândut imobilul Clubului *Tinerimea Română*, mutându-se împreună cu familia Koslinski în casa din Bulevardul *Ardealului* (cartierul Cotroceni). Ulterior, după anul 1944, Maria Cerkez s-a mutat la fiica sa Maria-Nicola Hagi-Mosco, în casa cumpărată de la familia Vlassopol, situată în strada care poartă acum numele arhitectului Grigore Cerkez.

Povestea casei lui Nicu Cerkez și a celor care au locuit-o ne este prezentată de două dintre nepoatele acestuia – Elisabeta Bălăceanu-Stolnici și Alexandra Bucșan – cu care am avut bucuria de a realiza o serie de ample interviuri ce vor forma substanța unei cărți speciale, în curs de redactare la Editura *Oscar Print* din București. Mărturia celor două verișoare primare este foarte prețioasă pentru descrierea atmosferei de epocă ce domnea într-o asemenea reședință urbană, în perioada interbelică. Înainte de a prezenta relatările celor două distinse doamne, vom încerca o scurtă schiță biografică a domniilor lor.

⁶⁷ Datele participării la aceste concerte pariziene și numele soliștilor sau dirijorilor sunt atent notate într-un *Jurnal* al Mariei-Nicola Cerkez, păstrat în arhiva domnului Ștefan D. Pleșia.

⁶⁸ Cf. Gheorghe Bezviconi, *Necropola Capitalei. Dicționar Enciclopedic*, ediția a II-a, p. 71.

Doamna Elisabeta Bălăceanu-Stolnici s-a născut la 1 aprilie 1921, la București, în casa bunicului său Nicu Cerkez, unde locuiau părinții domniei sale: Maria-Nicola Cerkez (25 mai 1894 - 14 decembrie 1970) și Emanoil Hagi-Mosco (5 octombrie 1882 - 29 aprilie 1976), cunoscutul ziarist, istoric și pasionat genealog, epitrop al *Așezămintelor Brâncovenesti* și al Bisericii *Domnița Bălașa*. Elisabeta Hagi-Mosco s-a căsătorit, prima dată, la 5 septembrie 1940, cu diplomatul Dan Pleșia (27 decembrie 1912 - 7 ianuarie 1997), fiul lui Grigore Pleșia (1887-1976) și al Floricăi Vorvoreanu (27 decembrie 1884 - 4 septembrie 1973). Din această căsnicie au rezultat doi fii: Ion Pleșia (n. 4 mai 1943) și Ștefan Pleșia (n. 24 iunie 1949). După divorțul de Dan Pleșia, doamna Elisabeta Hagi-Mosco s-a recăsătorit, în 27 decembrie 1963, cu domnul prof. dr. Constantin Bălăceanu-Stolnici (n. 6 iulie 1923), reputat neurolog și distins om de cultură, membru de onoare al Academiei Române.

Doamna Alexandra (Adina) Bucșan s-a născut în 11 septembrie 1927 la Fiume (Italia), părinții săi fiind viceamiralul Gheorghe Koslinski (20 mai 1889 - 30 aprilie 1950, închisoarea din Aiud) și Maria-Simona Cerkez (22 august 1892 - 12 aprilie 1934)⁶⁹. S-a căsătorit în 1954 cu Andrei Bucșan (14 februarie 1921 - 20 martie 1995), nepot al lui Octavian Goga, doctor în etnografie și folclor, cercetător științific la Institutul de Etnografie și Folclor din București. Au împreună doi copii: Marica (n. 11 aprilie 1960) și Constantin (n. 5 decembrie 1955).

Să urmărim, așadar, mărturia celor două nepoate de fiică ale lui Nicu Cerkez și ale Mariei Iakovaki („mama-mare”) despre casa în care și-au petrecut o copilărie și o adolescență fericite. Discuției noastre despre casa familiei Cerkez i s-a alăturat și domnul Ștefan D. Pleșia, cu intervenții lămuritoare privind istoria și genealogia familiilor Cerkez, Hagi-Mosco și Pleșia.

Narcis Dorin Ion: Unde era situată această frumoasă casă a inginerului Nicu Cerkez?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Când veneai din bulevardul *Brătianu* în strada *Dimitrie Sturdza* (fostă *Mercur*, actuala *Pictor Verona*), casa Cerkez era a treia pe stânga. Mai întâi era Muzeul Simu, colț cu bulevardul, apoi casa lui Nenea Bitzi (Alexandru Iakovaki)⁷⁰, fratele lui mama-mare Cerkez), apoi casa lui tata-mare, Nicu Cerkez. A fost construită de el în 1887, în față având grădina despărțită de stradă printr-un gard mare din fier forjat, care se termina cu o poartă dublă

⁶⁹ Despre istoria și genealogia familiei Koslinski, vezi excelentul studiu al lui Nicolae Koslinski, *Familia Koslinski în România*, publicat în „Arhiva Genealogică”, Iași, Editura Academiei, an III (VIII), 1996, nr. 3-4, p. 161-166, cu un arbore genealogic.

⁷⁰ Alexandru Nicolae Iakovaki (24 iulie 1876 - 29 mai 1955), fiul lui Nicolae Iacovaki (1 noiembrie 1836 - 28 noiembrie 1909) și al Elenei Rizo-Nerulo (cea de a doua soție, din data de 8 iulie 1871). A fost diplomat, ministru plenipotențiar. Frate vitreg cu Maria Iacovaki, soția lui Nicu Cerkez, născută din prima căsătorie a lui Nicolae Iacovaki cu Smaranda Poenaru, decedată la Veneția în 5 martie 1867.

pentru vehicule și una mică pentru persoane. De casa Iakovaki era despărțită printr-un gard de scânduri, iar în partea opusă curtea era despărțită de casa Sturdza⁷¹ (colț cu strada *Nicolae Golescu*) și spatele unor blocuri printr-un zid mare, care mai există parțial și astăzi. De-a lungul zidului erau plantați niște castani mari, ca de altfel și în grădină, iar fiecare din noi, copiii, avea castanul lui. Țin minte că al Ilenei⁷² era în colțul format de gardul de fier și cel de scânduri. Restul nu mai știu.

Narcis Dorin Ion: Vă amintiți cum arătau interioarele casei bunicilor dumneavoastră?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, era o frumusețe, avea o scară monumentală. Se intra frumos – avea scări de marmură la intrare – într-un salon imens, din care pornea o scară frumoasă, foarte înaltă. Jos erau trei odăi mari, dintre care una era salonul mare, care era mobilat în stil *Louis XV* și era foarte greu de încălzit. Când mama ne dădea lecții de pian, ne înghețau degetele pe clape, pentru că era foarte frig.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Intrarea principală în casă se făcea din curte, în stânga. Era o ușă mare și grea, jumătatea de jos era din lemn, iar cea de sus din sticlă. Intrați într-un vestibul cu trei trepte lungi din marmură și două oglinzi mari în dreapta și stânga, în care – fiind așezate față în față – te vedeai la infinit. Apoi intrați într-un hol imens, printr-o ușă mare cu geamlâc colorat, în mijlocul fiecăruia „batant” al ușii fiind o stemă cu inițialele „N.C.”. Holul, cum am spus, era foarte mare și avea în colțurile de lângă ușa vestibulului câte un scaun din lemn sculptat. Pe spătarul unuia dintre scaune era reprezentată masca comediei.

Apoi venea salonul mare, cu mobila în stil *Aubusson*, un cămin mare în același stil, cu tabloul lui mama-mare deasupra. Avea și un pian cu coadă și pe pereți erau tapiserii frumoase. Salonul comunica cu odaia lui Tanti Kita. Din salon ieșeau în seră, din care porneau niște trepte foarte mari spre grădină. Noi nu am mai apucat sera decât sub formă de depozit, dar vara – când salonul era deschis –

⁷¹ În această casă – situată pe fosta stradă *Mercur* – locuise familia colonelului Alexandru D. Sturdza (23 mai 1869 - 28 septembrie 1939), fiul lui Dimitrie A. Sturdza (10 martie 1833 - 21 octombrie 1914), cunoscutul om politic, președinte al Partidului Național Liberal, prim-ministru al României. Astăzi în această casă funcționează o cafenea (vis-à-vis de restaurantul *La Mama*), iar în casa lui Dimitrie Sturdza de pe strada *Pictor Verona* nr. 13-15, Librăria *Cărturești* din București. În casa colonelului Sturdza s-a născut Ileana Carp, aceasta fiind nepoata de frate a Elisabetei (Dudu) Carp (1874-1963), sora lui Grigore Carp și soția lui Alexandru D. Sturdza.

⁷² Elena (Ileana) Carp (9 aprilie 1922 - 23 octombrie 2011), fiica lui Grigore P. Carp (1888-1971) și a Mariei-Cristina (Kita) Cerkez (8 decembrie 1895 - 4 aprilie 1985). Căsătorită cu Alexandru (Sandu) Negri (27 iulie 1913 - 30 august 1985), cu care a avut doi copii: Costache (n. 30 noiembrie 1947) și Alexandra (15 iunie 1944 - 29 septembrie 2010). Verișoară primară cu doamnele Elisabeta Bălăceanu-Stolnici și Alexandra Koslinski-Bucșan.

circulam prin ea. Salonul avea doar un cămin, nu avea sobe și trebuia să aducem lemne de la țară ca să-l încălzim, era foarte greu atunci.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Lângă acest salon, în stânga când intrai, era camera familiei Carp, a unchiului meu și a mătușii mele.

Narcis Dorin Ion: Adică Maria-Cristina Cerkez și soțul ei, Grigore P. Carp, fiul marelui om politic conservator Petre P. Carp.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, exact. Camera lui Tanti Kita și Nenea Gogore⁷³ – cum le spuneam noi, în familie – era situată în stânga holului și forma colțul casei dinspre grădină, în față. Fiind foarte mare, camera servea și de birou lui Nenea Gogore și avea tot o sobă mare, albă.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: În continuare era sufrageria, ultima pe stânga, care era mobilată destul de greoi, cu un gen de mobilă italienească cu picioare masive, de culoare maro închis.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Sufrageria era și ea imensă, cu boiserii de stejar maron, la fel și mobila, formată dintr-o masă mare care se putea lungi, scaune cu monograma „N.C.”, un bufet mare cu vitrină, altul mai mic fără și încă două mai mici, fără uși. Și aici era un cămin imens din același lemn. Geamurile, care ocupau un perete întreg, erau tot cu vitralii colorate și dădeau spre grădină. Lângă *cheminée*, la fel cu boiseria pereților, era o ușă care dădea pe un coridor și avea o fereastră prin care se pasau mâncărurile.

Narcis Dorin Ion: Această sufragerie a primit numeroși oaspeți, de-a lungul timpului. Cum erau organizate aceste recepții de familie?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Tocmai de aceea, în sufragerie era o masă foarte mare – care a fost vândută apoi, odată cu casa – la care încăpeau toți oaspeții care veneau la noi. La noi veneau aproape în fiecare duminică musafiri, în special din familia Hagi-Mosco. Cel mai simpatic era unchiul meu, căpitanul Georges Hagi-Mosco⁷⁴, fratele tatălui meu, care a luptat la Mărășești, în Primul Război Mondial, împreună cu tata. În război a explodat lângă el o grenadă și din această cauză surzise, săracul. Noi eram obraznici și tanti Lili îl întreba: „Georges, comment est-ce-qu' il fait dehors?”.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Sau „Georges, mai fumezi?”. Și el, săracul, răspundea: „A, e frumos, adevărat e foarte frumos afară”. Și noi, care eram acolo, ne prăpădeam de râs. „Georges, ia un măr”, îi spunea tanti Nicole. El, nimic. Și atunci Lisbeth îi arăta mărul. El era foarte drăguț, de fiecare dată ne aducea bomboane.

⁷³ Grigore P. Carp (29 iunie 1888 - 8 august 1971), fiul Sevastiei Cantacuzino (1853-1947) și al lui Petre P. Carp (29 iunie 1837, Iași - 19 iunie 1919, Țibănești, județul Iași), om politic conservator, președinte al Partidului Conservator, prim-ministru al României.

⁷⁴ George Hagi-Mosco (18 iulie 1884 - 14 februarie 1949), fiul lui Nicolae Hagi-Mosco (6 decembrie 1828 - 4 august 1893) și al Pulcheriei (Profira) Slătineanu (22 septembrie 1845 - 26 octombrie 1917). Colonel de cavalerie și inginer hotarnic. Necăsătorit.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Ce vreți, domnule, eram copii! Mai venea și tanti Mițilica, adică Maria Hagi-Mosco, sora lui, căsătorită cu un domn Petrescu, care a dispărut. Era scurtă, îndesată, dar era foarte drăguță. Din 11 copii ai lui Nicolae Hagi-Mosco și ai Profirei Slătineanu au rămas doar patru: Georges, Emanoil, Elisabeta⁷⁵ și Maria⁷⁶. Era apoi – la mesele noastre – nevasta lui nenea Gogu Cerkez, arhitectul: tanti Lili, născută Ghermani⁷⁷. Urma tanti Beta Hagi-Mosco – Elisabeta, după care m-a numit pe mine. Ea a fost căsătorită Căpităneanu și apoi Arifeanu. A avut un băiat – Nicky Douglas Căpităneanu – care a dispărut în al Doilea Război Mondial, în Rusia. Mama lui nu a crezut niciodată că a murit și l-a așteptat întreaga viață să revină. Era o masă de 24 de persoane și avea o vedere splendidă spre grădină. În dreapta era o curticică, în care era casa lui nenea Bitzi Iacovaki, frate cu mama-mare.

Ca să trecem spre scară, lângă ea era o altă cameră mare, biroul lui tata, unde avea un birou masiv, care a fost mutat apoi în casa din strada *Grigore Cerkez*. Biroul avea dedesubt un fel de ascunzătoare, în care ne băgam noi când nu era tata acasă și ne ascundeam și când venea tata și ne prindea nu știam cum să alergăm mai repede, fiecare pe altă parte. Tata era singurul sever din casă, când făceam gălăgie prea multă ne punea la punct, fără să discute.

Narcis Dorin Ion: Îl deranjați la studii, la cercetările sale istorice sau genealogice?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Ce să spun! După biroul tatălui meu, venea biroul lui nenea Georgică.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Adică biroul tatălui meu, Gheorghe Koslinski, amplasat în prima cameră de pe partea dreaptă, înainte de biroul lui nenea Manole Hagi-Mosco. Inițial – îmi spunea mama-mare – aici fusese biroul lui tata-mare, inginerul Nicu Cerkez, dar eu nu l-am mai apucat, era bolnav și a murit în anul în care m-am născut eu. Biroul lui tata forma colțul casei din spate, spre curte. Avea geamuri, tot cu vitralii colorate, și o mobilă mare, grea: bibliotecă,

⁷⁵ Elisabeta Hagi-Mosco (3 martie 1886 - 4 noiembrie 1946), căsătorită în 29 noiembrie 1910 cu Constantin Douglas Căpităneanu, ofițer superior de artilerie, de care se desparte în ianuarie 1923. Se recăsătorește cu Ion Arifeanu, căpitan de infanterie. Din primul mariaj se naște un singur fiu, Nicolae Douglas Căpităneanu, mort în Rusia în 1942.

⁷⁶ Maria Hagi-Mosco (22 decembrie 1868 - 25 februarie 1944). Căsătorită cu Dimitrie Petrescu-Halepliu, consul general, de care se desparte în 1919.

⁷⁷ Elena Ghermani (4 octombrie 1864 - 30 aprilie 1952), fiica lui Teodor Ghermani și a Angelica Sabeki. Căsătorită cu arhitectul Grigore Cerkez, cu care a avut un singur fiu, Teodor Dan - Dodel (28 noiembrie 1884 - 5 decembrie 1918). Acesta s-a căsătorit, la 26 aprilie 1915, cu Yvonna, fiica lui Alexandru G. Florescu și a Olgăi Costescu-Comăneanu, cu care a avut un fiu, Aldea-Dan (7 februarie 1916 - 15 mai 1989, Brazilia), inginer de profesie.

masă, scaune, fotolii, totul din lemn masiv sculptat și piele, nu mai știu ce stil! Biblioteca se află la regretatul meu frate Niculae⁷⁸, ca și masa rotundă din holul de sus. Era și un cămin enorm, mărginit de același lemn.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Știu că nenea Georgică era atât de drăguț și de bun. Eu eram cam „clei” la matematică și nenea Georgică îmi dădea lecții. Când avea timp, mă duceam la el și mă „lumina”.

Narcis Dorin Ion: Familia lui Grigore Carp avea și ea o cameră în această casă.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, era la parter, vis-à-vis de biroul tatălui meu.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Unchiul Grigore Carp se ocupa de o fabrică de zahăr, avea biroul acolo unde lucra, dar avea un birou și în odaie cu tanti Kita. Ei își primeau musafirii în apartamentul lor din casa bunicilor: Alecu Rioșanu de la Izbiceni, Grigore Duca. Ei aveau grupul lor de prieteni, pe care îi primeau. Tata era – cum e și Muți Bălăceanu, soțul meu – cu nasul în cărți și cu istoria, și nenea Georgică era singurul care avea un serviciu.

Narcis Dorin Ion: Deci, tatăl dumneavoastră, Emanoil Hagi-Mosco, începuse să strângă o bibliotecă chiar în casa socrului său, Nicu Cerkez.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Era mare, ce să mai spun, mai ales pentru noi copiii. Era așezată în biroul tatălui meu. Nu erau atât de multe volume ca la Dan Berindei⁷⁹, dar tata avea foarte multe cărți.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Biroul lui Nenea Manole era plin de mobile, cărți, obiecte (pe pereți erau două măști, de care mie îmi era frică!), o sobă mare din faianța albă. În fund, după o perdea, era o ușă care dădea pe scara de serviciu.

⁷⁸ Niculae Koslinski (19 octombrie 1921 - 2002), fiul viceamiralului Gheorghe Koslinski și al Mariei-Simona Cerkez. Absolvent al Școlii Navale din Constanța, sublocotenentul Niculae Koslinski participă la acțiunile navale din Marea Neagră. Continuă cariera militară, devenind căpitan de marină (1947), până în anul 1951, când este scos din cadrele active, pe motive de origine socială. Ulterior devine inginer topograf și geodez, absolvind și Facultatea de Istorie a Universității din București. Ca istoric militar, Niculae Koslinski a publicat mai multe lucrări dedicate istoriei marinei și forțelor navale: *Războaie pe mare în veacul al XVI-lea. Preveza și Lepanto* (1991); *Războiul naval de-a lungul veacurilor* (1994, 1996); *Marina militară în al Doilea Război Mondial*, vol. I (1939-1942), vol. II (1942-1944), în colaborare cu Raymond Stănescu (1997).

⁷⁹ Dan Berindei (n. 3 noiembrie 1923), fiul lui Alexandru I. Berindei și al Dinei Berindei, reputat istoric al perioadei moderne a istoriei României, membru (din 1992) și vicepreședinte (2006-2014) al Academiei Române. În anul 2013 domnia sa a donat vastă sa bibliotecă (peste 40 000 de volume) Bibliotecii *Alexandru și Aristia Aman* din Craiova.

Ștefan D. Pleșia: Așa cum am văzut eu în casa din strada *Grigore Cerkez* în care m-am născut, camera bunicului avea pereții plini, tapetați cu cărți, cu ceea ce a mai putut să aducă din casa lui Nicu Cerkez.

Narcis Dorin Ion: În fond, cele trei fiice ale Mariei Iacovaki și ale lui Nicu Cerkez – Maria-Nicola, Maria-Cristina și Maria-Simona – au locuit împreună în această casă cu soții lor: Emanoil Hagi-Mosco, Grigore Carp și Gheorghe Koslinski.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, și noi eram șase copii, șase veri primari.

Narcis Dorin Ion: Să îi prezentăm pe rând.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: De la Maria-Nicola, un băiat, Ion (Noni), și o fată, cu. De la Simona Koslinski la fel, Niculae și Alexandra. De la Maria-Cristina Carp erau două fete: Ileana și Maria (Mitzis)⁸⁰. Plus prietenii care veneau, cu guvernantele lor. Noi ne petreceam timpul, când era frumos, în grădină. Când nu, în salonul de sus, după ce urcai scările și ajungeai într-un salon lung, unde în partea stânga era apartamentul familiei Koslinski.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Aveam odaia mea, unde stăteam eu cu guvernanta. Odaia mea era situată în stânga holului mare, era mare, cu o sobă albă și mobilă simplă destul de urâtă. Pe urmă avea Niculae, fratele meu, odaia lui, mai mică și pe urmă era odaia de dormit a părinților mei, cu baia, și un fel de intrând, unde era un dulap. Țsta era apartamentul nostru. Pe palier era telefonul și o bancă din lemn curbat și paie.

Narcis Dorin Ion: Cu guvernantele în ce limbă vorbeați?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: În limba germană. Cu Ana, când a fost, vorbeam numai în românește.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Ana era cu noi în Italia, când m-am născut eu. A fost și când era Niculae mic. Pe urmă când ne-am întors noi în București, Ana a plecat.

Narcis Dorin Ion: La etaj era, deci, un apartament pentru familia Koslinski.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, și ieșind de la familia Koslinski, în capătul salonului mare era o odaie foarte plăcută, cu mobilier în stil francezesc *Louis XVI* și tapet roz, în care a stat tata-mare cât a trăit. Se vedea bine, era luminoasă, cu geamuri de jur împrejur.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Acolo se folosea doar vara, pentru că iarna nu se putea sta. Era foarte frig și salonașul nu avea încălzire, avea doar un cămin.

⁸⁰ Maria (Mitzis) Carp (13 februarie 1925 - 30 octombrie 2010), fiica lui Grigore Carp și a Mariei-Cristina Cerkez. Căsătorită cu Radu Slătineanu (28 august 1920 - 10 septembrie 1986). Fără urmași.

Iarna stătea închis, vara primea mama-mare lumea. Era un salon adorabil, cu mobilă rococo și un cămin frumos, deasupra intrării principale. În stânga holului era, mai întâi, un calorifer în fața căruia stăteau caii-balansoar ai lui Mitzis și Noni. Apoi era o măsuță rotundă (a ajuns tot la Niculae), cu două fotolii pline, îmbrăcate în catifea verde; pe măsuță era și un radio cu căști. Acolo stătea lumea „mare”, după ce noi ne culcam. Urma ușa de la odaia mea, apoi o masă destul de mare, rotundă, cu marmură, cu scaune și fotolii din lemn curbat și paie, unde ne luam micul dejun și cafeaua cu lapte de după-masă și unde, în ultimii ani – când iarna nu se mai încălzea sufrageria mare – mâncam toată familia. Venea apoi o sobă mare de teracotă bleu-marine, apoi un mic bureau și, în fine, ușa de la odăile Koslinski, ca să spun așa.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Vis-à-vis veneau odaia lui mama-mare, baia, odaia mea și odaia de toaletă a lui mama-mare, garderoba (depozit de lăzi și cufer) și apoi așa-zisul bufet, unde se pregăteau micul dejun și ceaiul de la ora 5.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Odaia lui mama-mare era foarte mare, cu mobile frumoase, albe, cred că în stil *Louis XVI*, un dulap tripeu cu oglinzi mari, un „prie-Dieu” într-un colț, o sobă albă care avea pe marginea ieșită un coș și două sfeșnice din porțelan de Saxa. Mai era o dormeuză, o lampă cu picior, scaune, fotolii, măsuțe, un balansoar și o masă de servit cu rotițe și cești frumoase, căci lumea „mare” lua ceaiul de la ora 5 în odaia lui mama-mare. Tot din odaia ei ieșeau pe balcon, care era spre grădină, deasupra serei. Pe el creșteau glicina și vița-de-vie cu struguri comestibili.

Din odaia lui mama-mare puteai ieși pe coridor, unde erau, mai întâi, odaia lui Lisbeth, apoi cabinetul de toaletă al lui mama-mare, apoi baia lui mama-mare, foarte mare, apoi așa-numita „garderobă”, o cameră plină cu dulapuri, lăzi, cufer, cutii pline cu vechituri, unde ne plăcea să facem explorări, deși mama-mare nu ne dădea voie, dar descoperisem unde ținea cheia și, când nu era acasă, profitam! În fundul coridorului era un oficiu zis „bufetul”, unde se pregătea micul dejun și ceaiul.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Când am crescut mai mare, nu mai dormeam cu Noni⁸¹, fratele meu, și aveam odaia mea, la etaj, lângă odaia lui mama-mare. Apartamentul Hagi-Mosco era mai jos, între etaje, și jos de tot era familia Carp. Fetele lor erau la același etaj cu Hagi-Moscii, tot între etaje, la acest mezanin, unde verișoarele noastre Carp aveau două camere.

Narcis Dorin Ion: Deci, casa lui Nicu Cerkez avea un parter, mezanin și etaj, toate comunicând printr-o scară monumentală.

⁸¹ Ion (Noni) Hagi-Mosco (8 decembrie 1924 - 19 august 2002), fiul lui Emanoil Hagi-Mosco și al Mariei-Nicola Cerkez. Necăsătorit, fără urmași. Cu el se stinge, pe linie masculină, familia Hagi-Mosco, al cărei început în Țara Românească – în secolul al XVIII-lea – se datora tot unui Ion Hagi-Mosco.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, era un parter, era un mezanin doar într-o parte, spre spatele casei, spre curte, și un etaj. În fundul holului mare era scara principală, tot din lemn masiv, iar balustrada se termina jos cu un stâlp pe care era o lampă de bronz în formă de femeie care ținea abajurul. Sub scară era o ușă care dădea spre coridorul de serviciu. Tot sub scară era depozitată o masă de biliard și statuia albă a unui grifon sau așa ceva. Pe peretele din fund era un afiș gen Toulouse-Lautrec și o pendulă mare, care a ajuns la Noni Hagi-Mosco, ca și bufetul mic din sufragerie și tabloul cu mama-mare Cerkez în picioare. Deasupra fiecărei uși din holul mare era câte un tablou reprezentând pe fiecare dintre frații Cerkez.

Scara avea, mai întâi, 13 trepte, apoi era un mic platou pe care era o bancă din lemn pirogravat și pe perete o oglindă imensă. Apoi urmau cinci trepte la stânga, un nou platou cu un scaun pirogravat (se află la mine), apoi iar la stânga șapte trepte și ajungeai pe palierul de la etaj. În față un perete jumătate din lemn, jumătate din sticlă, cu ușă dublă, prin care se intra în holul mare de sus, unde ne petreceam cea mai mare parte a vieții. La dreapta era o canapea cu două fotolii Biedermaier și o măsuță (canapeaua și fotoliile sunt la Lisbeth), apoi o ușă dublă ce dădea pe un coridor, apoi o canapea mare care nu știu cum a rezistat săriturilor noastre, apoi o bibliotecă turnantă (a ajuns la Nicolae Koslinski, fratele meu) și ușa dublă spre odaia lui mama-mare.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Noni, cu mine, cu mama, cu tata eram la etaj. Pe urmă, când am mai crescut, mama m-a scos din odaia lui Noni – că nu ne înțelegeam – și m-a mutat într-o odaie lângă mama-mare, între camera ei de toaletă și baia lui mama-mare.

Narcis Dorin Ion: Deci pe mama-mare, dumneavoastră, cel puțin, ați cunoscut-o foarte bine.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Foarte bine. Și am terorizat-o. Săraca, mama-mare!

Narcis Dorin Ion: Cum era mama-mare?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Săraca, mama-mare! Ea ne suporta pe toți pentru că eram joaca ei și totul se petrecea în acel hol mare de sus. De exemplu, erau niște canapele, mici, pătrate, fără spătar, pe roți. Și Nicolae și cu mine ne puneam pe burtă pe câte unul din scaunele acestea și de la un capăt la altul – vîjjjj – ajungeam în partea cealaltă. Cum să nu o speriem pe biata mama-mare!

Alexandra Koslinski-Bucșan: Am uitat să spun că holul mare de sus era și el tapetat cu boiserie, dar din lemn simplu lustruit. În partea de sus avea niște dreptunghiuri, unde erau puse mici tablouri, de mărime carte poștală, cu reproduceri din tablouri celebre. Pe noi ne enerva „Mona Lisa”, pentru că se uita mereu la noi! Tot așa, pentru același motiv, ne enerva și o fotografie de-a regelui Carol al II-lea, care se afla în „salonaș” și care avea și o dedicație cu semnătura lui.

Pe vremea aia era doar principe și o dăduse familiei Cerkez ca mulțumire, când – într-o zi, când a jucat tenis cu fetele Cerkez – a întârziat și mama-mare l-a invitat la masă!

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Și pentru că m-ai întrebat de mama-mare trebuie să-ți spun că mama-mare, săraca, ne-a suportat. Făceam gălăgie, ne băteam, veneau prieteni sus, ne păruiam și cu aceia. În special eu și cu Niculae ne țineam de păr și spuneam: „Dacă dai drumul, dau. Dacă dai drumul, dau”. Nici unul nu dădea drumul.

Narcis Dorin Ion: Pe tata-mare vi-l amintiți. Aveați șase ani când a murit Nicu Cerkez, în 1927.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, când a murit tata-mare aveam șase ani. Am un suvenir pe care nu pot să îl uit nici acum. A venit mama cu mine – împlinisem șase ani! – să mă ducă la tata-mare, care era în odăița lui, pe un fotoliu sau un scaun cu roțile, nu știu dacă exista atunci. Tata-mare nu umbla, nu se scula. Și, săracul, a vrut să mă ia în brațe iar eu, copil fiind, am făcut mutre, nu am vrut. Îmi aduc aminte că îi curgeau lacrimi lui tata-mare. Nici acum nu pot să uit răutatea copilărească.

Narcis Dorin Ion: Deci ați rămas cu imaginea aceasta ca amintire?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, am rămas cu amintirea asta, cu lacrimile lui tata-mare. Pentru că era un om extraordinar de bun.

Narcis Dorin Ion: Tata-mare a fost inginer-constructor. Proiectul casei l-a făcut el sau l-a făcut fratele lui, arhitectul Grigore Cerkez?

Adlexandra Koslinski-Bucșan: Da. El a făcut casa. Țin minte că am întrebat-o pe bunica mea cine a făcut casa, mi-a spus: „Păi, tata-mare a făcut casa”. Cap-coadă.

Ștefan D. Pleșia: El a făcut multe clădiri, între care Banca Națională, Muzeul Colecțiilor. Avea toate capacitățile să-și facă propria casă.

Narcis Dorin Ion: Toată viața aceasta a dumneavoastră, ca și copiii, ați stat în casa bunicilor până în 1939, când dumneavoastră aveți 18 ani. Ați rămas toți cei șase veri în casă până în 1939?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Înainte au plecat copiii Carp, pentru că a găsit nenea Gogore un apartament pe bulevardul *Dacia* și s-a mutat acolo. Lui îi convenea să se mute, pentru că la noi nu avea decât o odaie, nu avea biroul lui. Pe când tata și nenea Georgică aveau biroul lor și făceau și câte ceva, pe când nenea Gogore era doar cu moșia de la Gârbovana.

Ștefan D. Pleșia: Când a ieșit din închisoare – în 1964, după opt ani de detenție – nenea Gogore a venit cu tanti Kita și stăteau în subsolul casei noastre din strada *Grigore Cerkez*, într-o cămăruță la demisol, fiindcă nu aveau unde să stea. Atunci am făcut audiții muzicale cu el – era mare meloman – dar în special pe muzică germană. Adora Bruckner, am avut discuții cu el, îmi explica despre simfoniile lui Bruckner, am învățat multe atunci, eu eram înnebunit. În schimb, eu

i-am pus *Concertul nr. 2 pentru pian* de Rahmaninov, pe care nu-l cunoștea, el fusese în închisoare, nu era la curent cu muzica rusească, care începuse să se cânte foarte mult la noi. În schimb bunica mea adora *Concertul nr. 2* de Rahmaninov. Aveam atunci un pick-up – câștigat de mine în urma unui concurs muzical la Radio în 1963 – și discuri din acelea de 78 de turații pe minut în care, la fiecare patru minute, întorceai discul. I-a plăcut foarte mult să asculte și atunci a descoperit și el acest concert.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Pe toate cele trei fete le chema cu Maria înainte: Maria-Nicola, Maria-Cristina și Maria-Simona, pentru că mama lor era Maria.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Și pe mine m-a botezat mama-mare tot Maria-Elisabeta, pentru că mama-mare a pierdut trei băieți.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Exact. Mama-mare a avut înainte trei băieți, care au murit mici, la naștere sau de copii și de aceea mama-mare și-a botezat cele trei fete cu Maria, cum se spune le-a încredințat Fecioarei Maria.

Narcis Dorin Ion: Mama-mare făcuse studii sau era autodidactă, cu guvernantă.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Nu, era ca pe vremuri, mama-mare nu făcuse studii. De fapt, ca să fiu cinstită, eu am făcut două clase de liceu într-un an, am terminat liceul, dar tata nu a vrut să mă lase la Facultate. M-am logodit și m-a măritat la 19 ani, în 1940.

Narcis Dorin Ion: Să rămânem cu bunica și familia Cerkez.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Dar, revenind la bunica, trebuie să spun că atunci când am crescut m-am mutat într-o odaie lângă mama-mare. Odaia avea o terasă mare, frumoasă, plină de glicină mov, era o splendoare și mirosea frumos. Grădina casei era destul de mare, în formă rotundă și la mijloc trona statuia lui Ioan Georgescu, *Aruncătorul de lance*⁸².

Alexandra Koslinski-Bucșan: Grădina casei noastre era plină de tufe de liliac, mai ales de-a lungul gardurilor, astfel că din stradă nu vedeai nimic în grădină. Unii lilieci erau adevărați pomi, în care noi ne cățărăm sau foloseam o cracă orizontală drept trapez. În mijlocul grădinii era un fost bazin rotund, acum umplut cu pământ, în mijlocul căruia se afla „omul”, o statuie din bronz reprezentând aruncătorul de sulită. Robinetul de apă a rămas și de el se adaptase furtunul cu care se stropea grădina. În jurul rondului creșteau iriși și crini roșii. Fațada casei dinspre grădină avea o seră mare la care duceau niște scări mari de piatră. Grădina era despărțită de curte printr-un gard mic de fier. Statuia aceasta era în mijlocul grădinii casei lui Nicu Cerkez. Asta a donat-o mama-mare Ateneului.

⁸² Actualmente statuia se află în colecțiile Muzeului Național de Artă al României.

Ștefan D. Pleșia: Acum statuia este la Muzeul Național de Artă din București.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Când am fost la Muzeul de Artă am avut un șoc, pentru că noi știam că dispăruse statuia și când am văzut-o acolo am zis: „Nu se poate, asta e statuia noastră”.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Noi ne cățaram pe ea, când eram copii, și când am văzut-o la Muzeu mi s-a părut mai mică.

Narcis Dorin Ion: Oricum erați copii și curtea casei era mai mică.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Și în curtea noastră statuia era pe un soclu de piatră.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Aveam o curte mare și o grădină frumoasă. În grădină ne jucam și aici veneau alți copii: Mona Vrăbiescu⁸³, copiii Hariton, Ioana Miculescu-Odobescu⁸⁴.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Curtea era plină de tufe de liliac, violet, tot gardul, din stradă nu se vedea nimic în grădină. Mai erau și câțiva castani, într-un colț era un castan mare și unul în fundul curții.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Vedeai doar casa lui nenea Bitzi Iacovaki, fratele bunicii, dar nu aveai contact direct.

Narcis Dorin Ion: Nenea Bitzi avea copii cu care să vă jucați?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Nu. Doamna Herescu, care a fost a doua soție a lui nenea Bitzi, avea un fiu Lichiardopol, care murise.

Narcis Dorin Ion: Deci mama-mare a avut un frate diplomat.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da. Știi că era câte odată un bal, ca pe vremuri, și nenea Bitzi – care nu avea mașină – mergea la bal cu trăsura. La plecare, când era iarnă, ușierul striga „L' atelage de monsieur le ministre”. Și venea trăsura ca să îl ia pe nenea Bitzi. El venea la mama-mare, l-am cunoscut foarte bine.

Narcis Dorin Ion: Revenind la casa bunicilor, care era atmosfera între cei șase veri?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Ele se certau, ea și cu vară-sa Ileana, împotriva lui Niculae, fratele meu, erau niște certuri, se înțepau. Noni, fratele lui Lisbeth, era întotdeauna de partea ei, mama-mare Cerkez, întotdeauna era de partea lui Niculae.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Îmi aduc aminte de biata Ileana, care nu era așa bătaioasă ca mine – eu, de când mă băteam cu Niculae, prinsesem curaj – de

⁸³ Simona M. Vrăbiescu-Kleckner (n. 1926), autoarea, între altele, a două volume de memorii, intitulate *Pe urmele mele în două lumi: România-SUA. Romanul unei vieți - cronică unei epoci* (apărute la Editura Curtea Veche, 2013-2014).

⁸⁴ Ioana Odobescu (15 iulie 1920 - 6 decembrie 2011), fiica lui Iancu Nicoară Miculescu-Prăjescu (1892-1973) și a Mariei Christopol (1900-1965). Căsătorită cu Dinu Odobescu.

fiecare dată când o împingeam totdeauna cădea pe spate. Am avut o viață de copii fericiți.

Narcis Dorin Ion: Ca educație ce vă amintiți? Era făcută doar cu guvernantele?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Întâi am avut guvernante cu care vorbeam germana.

Narcis Dorin Ion: Toată lumea știa germana.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, toată lumea știa germana, dar în casă se vorbea numai franțuzește, cei mari vorbeau numai franceza și atunci am învățat franțuzește de la ei.

Narcis Dorin Ion: Engleza nu era la modă atunci?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Nu, atunci franceza era limba de bază. Noi am avut o guvernantă germană în casă iar fetele Carp o *schwesteră*.

Narcis Dorin Ion: Regretata doamnă Safta Varlam⁸⁵, fiica generalului Radu R. Rosetti, mi-a povestit că a început cu limba engleza, pentru că a fost în Anglia în copilărie, și apoi a trecut la română, franceză și germană. La fel și regretata doamnă Ileana Sturdza⁸⁶.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Safta vorbea foarte frumos englezește. Pe urmă eu am învățat engleza – vreau să spun drept – singură. Aveam o carte, un roman – atunci în copilărie – care era scris în două limbi, în românește și în englezește și puteam să citesc și să compar. Atunci mi-a fost mai ușor să învăț engleza. Până la sfârșit, mama mi-a luat o profesoară de engleză, o chema Rose Macintosh, era o irlandeză foarte drăguță. Dan Pleșia, primul meu soț, învățase foarte bine engleza pentru că el a avut o guvernantă pe care o chema Miss Moerser, care avea în grijă băieții Vorvoreanu⁸⁷ de la Craiova și toți au învățat foarte bine engleza.

Narcis Dorin Ion: Bănuiesc că știa și franceza și germana?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, știa franceză și germană, la fel de bine ca engleza.

Ștefan D. Pleșia: De aceea, tata a fost, pentru un timp, și ghid ONT, în perioada comunismului. În anii 1964-1968 tata a însoțit grupuri de turiști în

⁸⁵ Elisaveta (Safta) Varlam (27 martie 1914 - 22 decembrie 2010), fiica generalului Radu R. Rosetti și a Ioanei Al. Știrbey. Căsătorită cu Horia Varlam, cu care a avut doi fii: Toma și Ion.

⁸⁶ Ileana Sturdza (16/28 mai 1915 - 10 septembrie 2006), fiica generalului George G. Manu și a Elenei Mavrodi. Căsătorită cu Dimitrie M. Sturdza, cu care a avut doi copii: Elena (Lala) și Mihai Dimitrie Sturdza, reputat istoric și genealog.

⁸⁷ George (1916-?) și Ion (1921-1983) Vorvoreanu, fiii lui Constantin (Costinel) Vorvoreanu (1886-1975, Paris) și ai Margaretei Geblescu. Erau veri primari cu Dan Pleșia, prin mama acestuia, Florica Vorvoreanu (1884-1973).

croazierele pe Dunăre, de la Giurgiu până la Budapesta și Viena. Grație lui, în 1964 am făcut și eu o excursie pe Dunăre până la Porțile de Fier și așa am putut vizita insula Ada-Kaleh înainte de a se construi barajul care a înghițit-o. După aceea, tata a fost traducător al FAO (*Food and Agriculture Organization*) pentru România.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Îmi aduc aminte că în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a căzut un avion pe câmpul familiei Pleșia, la Cilieni. Au venit de la Primărie să ne anunțe că e un aviator întreg, nevătămat, și ei nu știu ce să facă cu el. Era englez și m-am dus și eu cu Dan să văd. Dan s-a descurcat foarte bine cu el și l-au trimis la un lagăr de prizonieri, pentru că țărani nu aveau ce să facă cu el acolo. Așa cum a fost o poveste cu mama Tandeii Caragea⁸⁸, Ecaterina⁸⁹, care a salvat niște aviatori englezi sau americani din mâna nemților, zicând că ea i-a prins, sunt ai ei și nu-i dă, pentru că au căzut pe moșia ei. Și aceștia au rămas recunoscători o viață întreagă. Atunci când Tanda Caragea a ajuns în America, ei au ajutat-o.

Narcis Dorin Ion: Să revenim la casa lui Nicu Cerkez din București și la bunica Maria Iacovaki. Spuneți că luați lecții de pian în acea casă, acolo ați făcut educația muzicală.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Mama mea – Maria-Nicola Cerkez, căreia noi îi spuneam Mane – era mare melomană, ca și unchiul meu Grigore Carp. De la ea a moștenit fiul meu Ștefan gustul pentru muzica clasică. Eu, nimic, eram „clei”! Și mama a vrut să mă învețe să cânt la pian și pe mine. În salonul acela imens, care trebuia încălzit cu tone de lemne – ne încălzeam cu lemne de la țară, din pădurea noastră – îmi era frig, îmi înghețau mâinile. Pentru că nu avea ziduri, avea o terasă în față.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Era un fel de seră.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da. Prin terasa aceea venea frig. Pianul era în salonul mare.

Narcis Dorin Ion: Și chiar mama vă dădea lecții de pian sau v-a adus un profesor?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Mama, pentru că ea studiasse pianul la Paris. Pe urmă, iarna, mergeam de Crăciun, la Gârbovana, care era o moșie mare – cu fermă, cu animale, cu cai – pe care mama-mare o dăduse fiicei ei Maria-Cristina, căsătorită cu Grigore Carp.

⁸⁸ Alexandra (Tanda) Caragea/Caradja (1920-1997), fiica lui Constantin Caradja și a Ecaterinei Kretzulescu.

⁸⁹ Ecaterina Olimpia Kretzulescu (1893-1993), căsătorită în 27 aprilie 1914 cu Constantin Caradja (26 decembrie 1892 - 23 decembrie 1961), fiul entomologului Aristide Caradja, membru al Academiei Române. Au avut împreună trei copii: Irina (19 iulie 1915 - 10 noiembrie 1940; căsătorită cu Constantin Emandi, mort în aceeași zi cu soția sa, la Bârlad), Maria (12 noiembrie 1916 - 24 noiembrie 1933) și Alexandra (Tanda).

Alexandra Koslinski-Bucșan: Moșia de la Călnău, în județul Buzău, care era mai mare, a fost împărțită de bunica între celelalte două fete ale ei: Marie-Nicole, mama lui Lisbeth, și mama mea, Maria-Simona.

Narcis Dorin Ion: Dar mergeați peste tot, la cele două moșii?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: La Buzău mergeam mai mult noi și copiii Koslinski, mai puțin copiii Carp. Mama s-a implicat mai mult în administrarea moșiei de la Călnău. La Gârbovana, îmi aduc aminte de mama și de nenea Gogore, care cântau mereu la pian, la patru mâini. Acolo petreceam noi Crăciunul, care era o sărbătoare minunată, cum nu mai este acum.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Veneau colindătorii, cu buhaiul. Aveau un fel de fire de păr de cal prinse de un butoiăș și trăgeau de ele până scoteau un sunet ca buhaiul. Erau îmbrăcați în costume populare, era foarte frumos.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Tata era întotdeauna Moș Crăciun. Eu îmi aduc aminte că într-o zi nu mai venea Moș Crăciun. Ies pe ușa de intrare din curte, nu cea care dădea spre grădină, și îl văd pe Moș Crăciun trecând. Repede, ne-am întors, ne-am pregătit. Pe Moș Crăciun l-am „dibuit” – pentru că i-am cunoscut inelul – era tata. Zic: „Tu ești Moș Crăciun!”. Am rămas amândoi uimiți. Aveam șapte ani atunci și mi-am dat seama. Gârbovana era pentru noi o moșie foarte frumoasă, aveam apă (Trotușul), aveam dealuri. La Buzău moșia era plată, nu aveam dealuri și râu, nu aveai nimic. La Gârbovana aveam o pădure foarte frumoasă de stejar; mergeam, de exemplu, la pădure călare, pentru că altfel nu aveam cum.

Narcis Dorin Ion: Ce vecini aveți la casa din București?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Vis-à-vis de noi era casa lui Titu Maiorescu, colț cu strada *Nicolae Golescu*. Până la dărâmare a avut pe ea o placă unde scria că acolo a locuit T. Maiorescu și că acolo se țineau ședințele Societății „Junimea”. Când eram noi în strada *D. Sturdza*, acolo locuia Gafencu. Tot vis-à-vis de noi, în partea dinspre bulevard, era o casă mare frumoasă, în același stil eclectic de secol XIX ca a noastră, dar nu știu cui a aparținut! La un moment dat, când mai stăteam noi acolo, a luat ființă în ea un restaurant cu grădină și s-a numit „Mon Caprice”! Probabil, ca să-i facă o concurență lui „Mon Jardin”!

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Eu îmi aduc aminte – dar nu am fost în interior – de casa în care locuia Grigore Gafencu, vis-à-vis de casa bunicului Nicu Cerkez. Stăteam în sera bunicii mele și ne uitam în curte. Gafencu avea o mașină decapotabilă, roșie, cu care se plimba mai mult soția lui, Nouchette. Noi ne uitam mereu, când pleca și venea Nouchette cu mașina. Era o distracție să mă uit pe geamul de la mama-mare, de acolo, de sus.

Narcis Dorin Ion: După aceea, Grigore Gafencu și-a construit o casă frumoasă la Șosea.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da. Mai era vis-à-vis și un restaurant, care se chema *Mon Caprice*, și la acest restaurant iar eram cu gura căscată să văd cine vine, cine intră. Tot vis-à-vis mai era casa lui Titu Maiorescu. Îmi aduc aminte, la fel, cum se servea masa la noi, în casa bunicilor Cerkez. Era un separeu al sufrageriei, se deschidea un oblon mic și pe acolo venea mâncarea de la bucătărie.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Era o ușă care se deschidea și veneau pe un coridor – puțin mai departe de sufragerie – din bucătărie cu mâncărurile.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Veneau cu tavă și femeia – sufragioaca Chița, îmbrăcată cu șorț alb, cu bonetă, cu tot ce vrei – lua tava și servea pe toată lumea la masă. Chița s-a căsătorit pe urmă cu ordonanța lui nenea Georgică, amiralul.

Narcis Dorin Ion: Aveați bucătar? Mai erau și alte femei în casă?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Aveam o bucătăreasă în casă și fiecare familie din casă avea câte o femeie. Ei o aveau pe Tinca, noi am avut mai multe, una era Domnica, dar nu se prea înțelegeau cu mama-mare și le tot schimba. Tanti Kita Carp nu știu dacă avea femeie. Pe urmă era șoferul lui nenea Gogore, era ordonanța tatălui meu, care era ofițer de marină și avea drept la ordonanță.

Narcis Dorin Ion: Și tot acest personal numeros locuia în casa lui Nicu Cerkez?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, în dependențe.

Alexandra Koslinski-Bucșan: În fundul curții erau dependențele: șopronul pentru lemne, odăile servitorilor, garajul, magazii, călcătoria, apoi, la stânga, intrarea de serviciu (curtea forma un „L”), pe un coridor în care erau diverse camere, stăteau trotinetele, bicicletele și săniile noastre; era și o curticică de unde intrai în pivniță, în spălătorie și în bucătăria mare. După ce Tanti Kita s-a mutat în bulevardul *Dacia*, baia ei s-a transformat în bucătărie iar bucătăria mare nu s-a mai folosit. Mai aveam și o spălătoreasă, fina Ileana, pe care o duceam la Gârbovana și o aduceam la București, când ne întorceam.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Băieții și cu ordonanțele jucau fotbal în curtea casei și mai spărgeau câte un geam la mama-mare. De aceea spun că am terorizat-o pe biata mama-mare.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Și ieșea mama-mare la o fereastră sus și întreba: „Cine a spart iar geamul?”

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Ordonanțele jucau fotbal cu Niculău Koslinski, cu Noni, fratele meu, și cu fina Ileana, care apăra poarta cu șorțul. Am avut o copilărie fericită, cum nu au avut mulți.

Narcis Dorin Ion: Deci, în casă erau șase veri, șase părinți, cu mama-mare și cu personalul, erați peste 20 de persoane în casă.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, eram. Personalul avea o casă specială în curte. Dar, pot să spun că am fost impresionată, pentru că erau condiții aproape

improprii: odăi mici, cu closet jos, în curte. Și mi-am spus: „Cum putem noi să locuim așa cum locuim și ei să locuiască așa?”.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Ei nu aveau baie, era greu.

Narcis Dorin Ion: Nu ați pus această întrebare bunicii?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Atunci m-a impresionat, dar nu am întrebat-o niciodată pe mama-mare de ce era situația asta. Am rămas cu întrebarea asta. Nu aveau alte încăperi de locuit, dar trebuia făcut totuși ceva.

Narcis Dorin Ion: Tot acest „echipaj” a rămas cu dumneavoastră în casă, până în 1939?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Nu. Primul care a plecat a fost nenea Gogore, care și-a cumpărat un apartament în bulevardul *Dacia*. Nu mult după el și după vânzarea casei bunicii, în 1939, am cumpărat noi casa familiei Vlassopol, făcută de arhitectul Paul Emil Miculescu, în strada *Grigore Cerkez* nr. 4.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Și noi am rămas în casa bunicii până în 1939, pentru că mama mea a murit în 1934 și tata s-a recăsătorit, în 1937, cu Enny Panaitescu, a cărei mamă era craioveancă, rudă cu Mona Vrăbiescu. El nu a mai locuit cu noi, ci separat, dar foarte aproape de noi.

Narcis Dorin Ion: Dacă tatăl dumneavoastră s-a recăsătorit, dumneavoastră cu fratele, Nicolae Koslinski, ați rămas în casa bunicii?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, pentru că mama-mare Maria Cerkez a ținut în mod special să ne păstreze, pentru că noi eram copiii mamei, care a murit tânără la Constanța, din cauza unei pneumonii. Eram la Constanța, tatăl meu a fost comandantul Diviziei de mare atunci. Nicolae, fratele meu, a rămas în București, la bunica noastră, pentru că el era deja la școală, eu nu eram încă. Noi locuiam cu mama și tata, în Constanța, stăteam la etaj, dar bucătăria era jos, la parter. Era înainte de Paște și mama mergea jos, să vopsească ouă, venea sus în apartament, și a răcit. Ea a făcut o pneumonie – mai avusese în copilărie o pneumonie –, dar atunci nu existau antibioticele de azi. Au venit bieții doctori, a adus și nenea Gogore un doctor de la București, dar mama nu a mai putut fi salvată, nu a rezistat și a murit la Constanța, la doar 41 de ani.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Noi, toți copiii, eram la casa de la Călnău și așteptam să vină copiii Koslinski. Ea, Adina, era mai mică, nu zicea nimic, dar cel mai mult m-a impresionat Nicolae, care stătea drept ca la armată, se uita în gol, groaznic m-a impresionat, aflase că a murit mama lui.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Pe urmă, toată lumea a plecat la București, la înmormântare. Eu m-am îmbolnăvit, nu știu ce am avut, eram bolnavă în pat, cu guvernanta lângă mine. Ea le-a spus copiilor ca în ziua aceea să stea liniștiți, să nu se joace, pentru că în ziua aceea a fost înmormântarea. Eu am întrebat-o pe guvernanta mea: „Dar de ce nu au voie copiii să se joace” și ea mi-a răspuns. „Pentru că s-a întâmplat ceva foarte trist”. „Da, știu – am răspuns eu – a murit

mama!”. Pe urmă nu am mai întrebat, nu am mai spus nimic. Eu eram mică, aveam șase ani atunci și nu realizam că acest lucru e ceva definitiv și mereu îi spuneam lui mama-mare: „Eu știu că mama o să se întoarcă, eu știu că mama o să vină”. Fratele meu, Niculae, era îngrijorat – el avea 13 ani, era mai mare – și a spus: „Ce s-a întâmplat, s-a întâmplat. Dar cu Adina ce o să se întâmple?”. Eram și eu bolnavă.

Narcis Dorin Ion: Pentru mama-mare a fost o lovitură cumplită pierderea fiicei. Unde a fost înmormântată mama dumneavoastră, în cavoul familiei Cerkez?

Alexandra Koslinski-Bucșan: E înmormântată la cimitirul Bellu.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, nu e un cavou, e un loc în care sunt înmormântați toți ai noștri: mama-mare, tata-mare, tanti Simona, Niculae, mama mea, Carpii amândoi, toți sunt acolo.

Narcis Dorin Ion: După moartea mamei, ați rămas în casa bunicii, până în 1939. Niculae Koslinski era în casa bunicilor când a fost dat la școală?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, eram împreună, am rămas cu mama-mare mai departe, până s-a recăsătorit tata. Niculae era în clasa a VIII-a și pe urmă a plecat la Școala Navală la Constanța.

Narcis Dorin Ion: De ce a vândut mama-mare casa, în 1939, nu o mai putea întreține?

Adina Koslinski: Nu se mai putea, era greu de întreținut, trebuiau făcute reparații.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Noi toate eram prea mari și mama-mare ne suportase destul, săraca. Mama-mare a vândut casa și banii au fost împărțiți în trei. Fiecare și-a cumpărat o casă.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Când mama-mare a vândut casa mare, a cumpărat trei case, pentru cele trei fiice ale sale: una pentru Maria-Nicola, una pentru mama verișoarelor noastre, Maria-Cristina, și una pentru noi – Niculae și cu mine – pentru că mama mea nu mai trăia în acel moment.

Narcis Dorin Ion: Cui a fost vândută casa lui Nicu Cerkez în 1939?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Clubului *Tinerimea Română*.

Narcis Dorin Ion: Și dumneavoastră, familia Hagi-Mosco, ați cumpărat casa din strada *Grigore Cerkez*?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Se numea strada *I*, atunci, nici nu avea nume.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Noi am cumpărat casa familiei Vlassopol, făcută de Paul Emil Miclescu în 1935-1936. Era situată în parcul *Mornand*, așa se chema pe vremea aceea. Am iubit enorm de mult casa asta, este extraordinar de bine împărțită și bine făcută, foarte funcțională.

Narcis Dorin Ion: Familia Koslinski ce a cumpărat? S-a implicat și tatăl dumneavoastră?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Mama-mare s-a implicat și am stat cu ea. Mama-mare a cumpărat o casă în zona Elefterie, în Cotroceni. Era o vilă foarte frumoasă, mare, cu etaj, modernă, cu calorifer. Mama-mare a vrut ca noi doi, eu și cu Niculae, să fim mereu cu ea, cu atât mai mult cu cât tatăl meu era mereu trimis cu serviciul, încolo și înapoi, ba la Galați, ba la Constanța.

Narcis Dorin Ion: Dar mai venea și tatăl dumneavoastră la vila din Cotroceni, să-și vadă copiii, vă vizita, nu?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Sigur că da, nu se punea problema. Am stat acolo până au început bombardamentele. Școala s-a terminat la 1 aprilie 1944 atunci, pentru că amenințau deja cu bombardamentele. Atunci am plecat la țară, la un unchi al meu, un frate de-al bunicii mele paterne. Pe urmă nu am mai locuit acolo, casa a fost rechiziționată, au venit niște militari.

Narcis Dorin Ion: Chiar atunci în 1944, imediat după întoarcerea frontului, așa repede v-au luat casa?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, chiar atunci. Din 1944 mama-mare a plecat la voi, la tante Marie-Nicole.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Trebuia să aibă cineva grijă de mama-mare și atunci a luat-o mama acasă la noi, în strada *Grigore Cerkez*.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Eu atunci, în 1944, am stat împreună cu tatăl meu și cu a doua lui soție în strada *Theodor Aman*, la bunica mea paternă, grand-maman Koslinski, care era născută tot Lahovary, era vară cu Martha Bibescu. Noi am locuit timp de un an de zile la grand-maman Koslinski, în strada *Theodor Aman*, și pe urmă tata a fost în București, nu a mai fost trimis cu misiunea și ne-am mutat aici, pe bulevard.

Narcis Dorin Ion: Dar de ce nu v-ați întors în casa din Cotroceni?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Nu, pentru că noi eram plecați și au venit niște militari și au rechiziționat casa, imediat după război.

Narcis Dorin Ion: Erau români sau ruși?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Erau soldați români. Mama-mare s-a înțeles bine cu ei, pentru că s-a dus apoi de câteva ori acolo.

Narcis Dorin Ion: Mama-mare a rămas în casa din strada *Grigore Cerkez*?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, pentru că Niculae era deja la școală la Constanța. Am fi fost singure, mama-mare și cu mine. Tanti Nicole s-a gândit foarte bine să nu ne lase singure în casa asta și a luat-o pe mama-mare la voi. Casa în care locuia tatăl meu cu a doua soție a lui, în strada *Grigore Alexandrescu*, a fost bombardată și a ars cu tot ce era în ea, până în temelie. Eu am locuit atunci, timp de un an de zile, la bunica mea și la sora ei, casa era de fapt a sorei bunicii mele. Pe urmă ne-am mutat într-un apartament din bulevardul *Lascăr Catargiu*, nr. 41.

Narcis Dorin Ion: Aici l-am cunoscut eu pe fratele dumneavoastră, Niculae Koslinski, în 1997, când mi-a oferit pasionantele sale cărți privind istoria marinei militare române și universale.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, aici era apartamentul.

Narcis Dorin Ion: Revenind la casa familiei Hagi-Mosco din strada *Grigore Cerkez*, cum v-ați organizat viața? Ați recuperat ceva din mobila casei din strada *Mercur* și din biblioteca tatălui?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Am recuperat pentru că, uite, toată mobila pe care o vezi aici e de acolo, toată am adus-o aici. Și i-am spus lui Ștefan, fiul meu, că după ce nu voi mai fi și Muți, soțul meu, va fi de acord, toată mobila asta să se întoarcă în casa din strada *Grigore Cerkez*, și ce mai am sus în odaie. Masa aceasta am avut-o de când eram fată mare, ca să zic așa, în odaia unde am stat lângă verișoara mea Ileana Carp. Dormeam sus la mama-mare și aici primeam musafirii, în odaia aceea.

Încheiem aici relatarea doamnelor Elisabeta Bălăceanu-Stolnici și Alexandra Koslinski-Bucșan despre casa copilăriei din strada *Mercur*. Din păcate, casa construită de Nicu Cerkez a fost demolată în anul 1964 împreună cu Muzeul Simu, pentru a face loc Blocului ONT. S-a pierdut, astfel, una dintre mărturiile arhitecturale ale *Micului Paris* de odinioară, cum a fost numit aieva Bucureștiul din perioada *Belle Époque*.

DESCENDENȚII LUI NICOLAE (NICU) CERKEZ - TABEL GENEALOGIC

PANDELE CERKEZ

(1813-1859)

= 1.10.1846 Eliza LAHOVARY

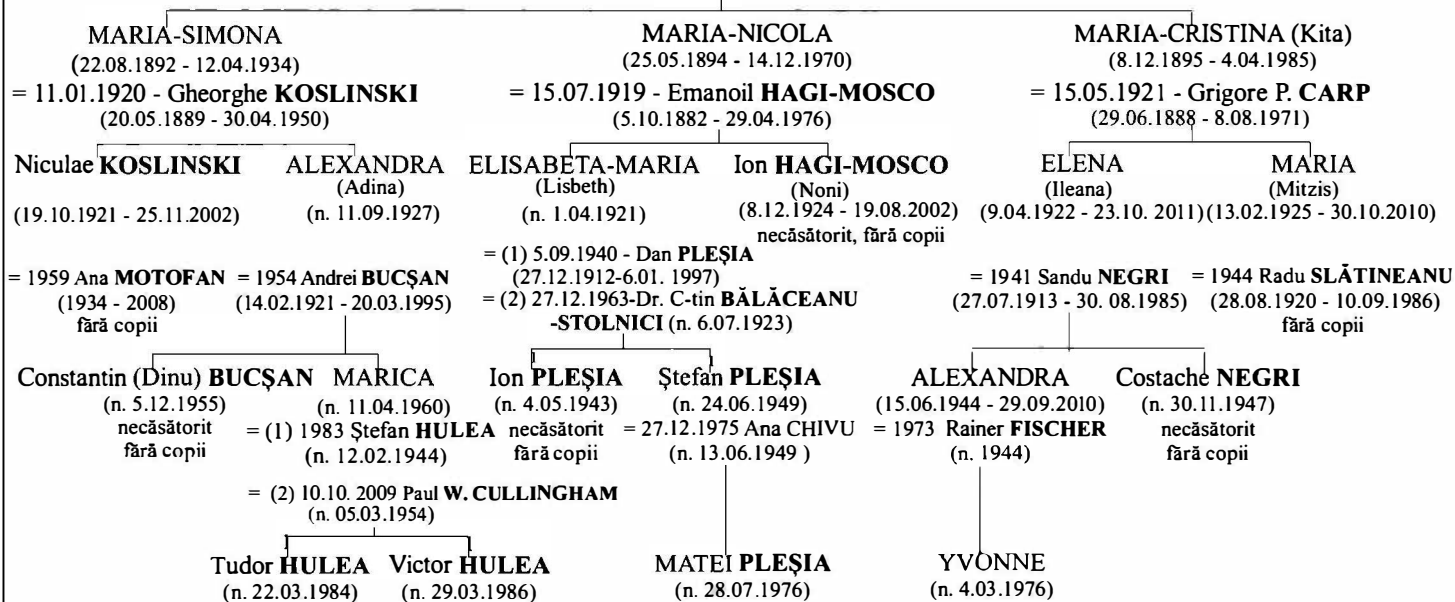
(1828-1903)

NICOLAE (Nicu) CERKEZ

(2 noiembrie 1851 - 22 februarie 1927)

= 25.01.1887 Maria (Meta) IACOVAKI

(...08.1866-...11.1946)

Informațiile și documentele de familie pe baza cărora am alcătuit prezentul tabel genealogic ne-au fost oferite de doamna Alexandra Koslinski-Bușșan (pentru descendenții lui Gheorghe Koslinski) și de domnii Ștefan D. Pleșia (pentru urmașii lui Emanoil Hagi-Mosco) și Costache Negri (pentru familia lui Grigore P. Carp)

1. Inginerul-arhitect Nicolae (Nicu) P. Cerkez într-o fotografie realizată în 1916.
Engineer-architect Nicolae (Nicu) P. Cerkez in a photograph taken in 1916.

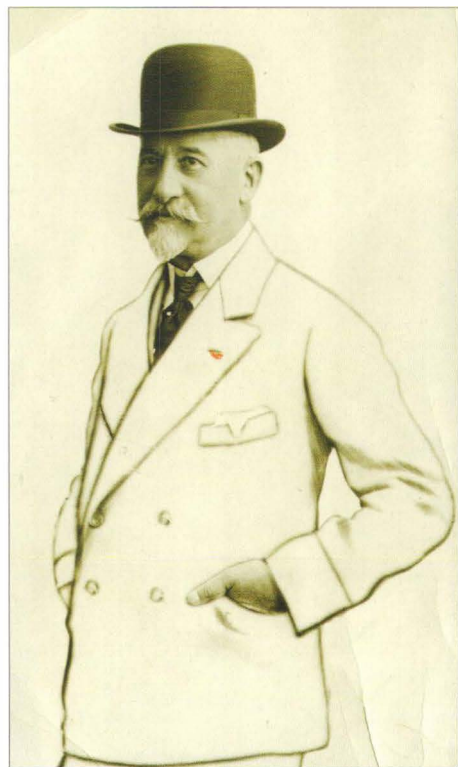

2. Inginerul Nicu Cerkez într-o fotografie a Studioului *Julietta* din București.
Engineer Nicu Cerkez in a photo of the *Julietta* Studio in Bucharest.

3. Tânărul Nicu Cerkez (așezat), alături de prietenii săi Emil N. Lahovary, Constantin Ghika-Deleni și Grigore Pană Olănescu. Fotografie din colecțiile Bibliotecii Naționale a României. Fondul Al. Saint-Georges.

Young Nicu Cerkez (sitting) together with his friends Emil N. Lahovary, Constantin Ghika-Deleni and Grigore Pană Olănescu. Photo from the collections of the National Library of Romania. Fund Al. Saint-Georges.

4. Nicu Cerkez – fotografiat în Studioul *Julietta*.
Nicu Cerkez – photographed at the *Julietta* Studio.

Scoala Centrală
de Arte și Manufacturi

Anul Antic

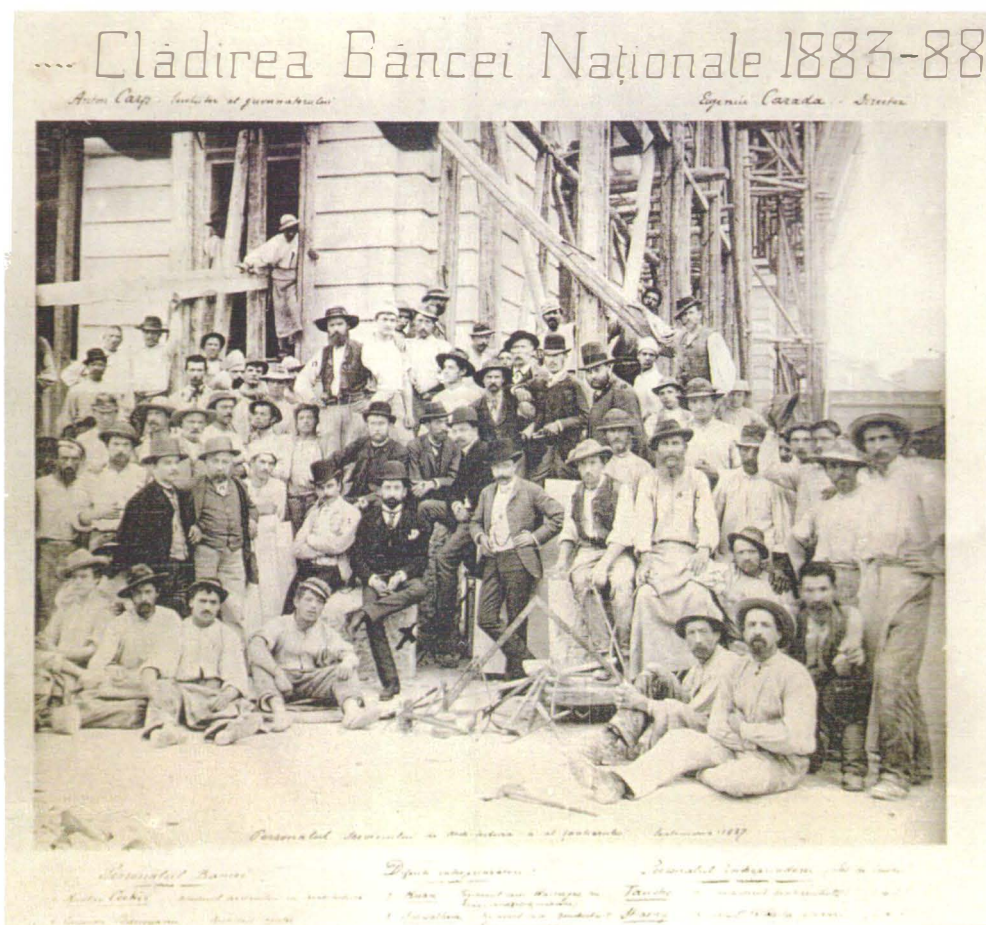
Élevé de l'école de Studium N° VI

× Nicu Cerkez

Paris - Novembre 1873.

5. Nicu Cerkez (al doilea din rândul de sus, marcat cu X) – elev al Școlii Centrale de Arte și Manufacturi din Paris (noiembrie 1873).

Nicu Cerkez (the second in the upper row, marked with X) – student at The Central School of Arts and Manufactures in Paris (November 1873)

6. Inginerul-arhitect Nicolae Cerkez (în centrul imaginii, marcat cu X) pe șantierul Băncii Naționale a României, împreună cu guvernatorul Anton Carp, directorul Eugeniu Carada, arhitectul C. Băicoianu, inginerii și muncitorii care au construit această clădire.

Engineer-architect Nicolae Cerkez (in the centre of the photo, marked with X) on the construction site of the National Bank of Romania, together with governor Anton Carp, director Eugeniu Carada, architect C. Baicoianu, the engineers and the workers who built this edifice.

7. Maria (Meta) Iakovaki,
soția lui Nicu Cerkez.
Maria (Meta) Iakovaki, the
wife of Nicu Cerkez.

8. Maria (Meta) Cerkez într-o fotografie
realizată la Londra în 1912.
Maria (Meta) Cerkez in a photo
taken in London in 1912.

9. Surorile Maria-Simona Cerkez, Maria-Cristina Cerkez și Maria-Nicola Cerkez împreună cu guvernanta lor. Fotografie din anul 1901.

Sisters Maria-Simona Cerkez, Maria-Cristina Cerkez and Maria-Nicola Cerkez with their governess. Photograph from 1901.

10. Maria-Cristina Cerkez (căsătorită cu Grigore P. Carp). Fotografie realizată în 1912, la Londra.

Maria-Cristian Cerkez (married to Grigore P. Carp). Photo taken in 1912 in London.

Kita Nicola Maria Cerkez Simona
(1900)

11. Maria Cerkez împreună cu cele trei fiice: Kita, Nicola și Simona. Fotografie din aprilie 1900.
Maria Cerkez with her three daughters: Kita, Nicola and Simona. Photo from April 1900.

12. Maria-Simona Cerkez (căsătorită cu Gheorghe Koslinski), într-o fotografie realizată la Paris (iulie 1912).

Maria-Simona Cerkez (married to Gheorghe Koslinski) in a photograph taken in Paris (July 1912).

13. Maria-Nicola Cerkez (căsătorită cu Emanoil Hagi-Mosco), într-o fotografie realizată la Londra, în 1912.

Maria-Nicola Cerkez (married to Emanoil Hagi-Mosco) in a photograph taken in London in 1912.

14. Inginerul Nicu Cerkez împreuna cu soția sa Maria (Meta) Iakovaki și fiica lor Maria-Simona, în exilul din Suedia (1917).
 Engineer Nicu Cerkez with his wife Maria (Meta) and their daughter Maria Simona, during their exile in Sweden (1917).

15. Familia Koslinski la Abbazia – Maria-Simona Koslinski, Gheorghe Koslinski împreună cu cei doi copii: Nicolae și Alexandra (Adina).
 The Koslinski family in Abbazia – Maria-Simona Koslinski, Gheorghe Koslinski and their two children: Nicolae and Alexandra (Adina).

16. Scenă de familie în casa Nicu Cerkez din București. Emanoil Hagi-Mosco, Maria-Simona Koslinski, Gheorghe Koslinski – în rândul de sus, de la stânga la dreapta. Maria-Nicola Hagi-Mosco cu Ion (Noni) Hagi-Mosco, în brațe, Maria Cerkez, Nicu Cerkez, Maria-Cristina Carp cu Maria (Mitzis) Carp în brațe și copiii Elisabeta Hagi-Mosco, Nicolae Koslinski și Elena (Ileana) Carp, așezați pe covor.
 A family scene in Nicu Cerkez's house in Bucharest: Emanoil Hagi-Mosco, Maria-Simona Koslinski, Gheorghe Koslinski (on the upper row, from left to right), Maria-Nicola Hagi-Mosco holding Ion (Noni) Hagi-Mosco, Maria Cerkez, Nicu Cerkez, Maria-Cristina Carp holding Maria (Mitzis) Carp and children Elisabeta Hagi-Mosco, Nicolae Koslinski and Elena (Ileana) Carp sitting on the carpet.

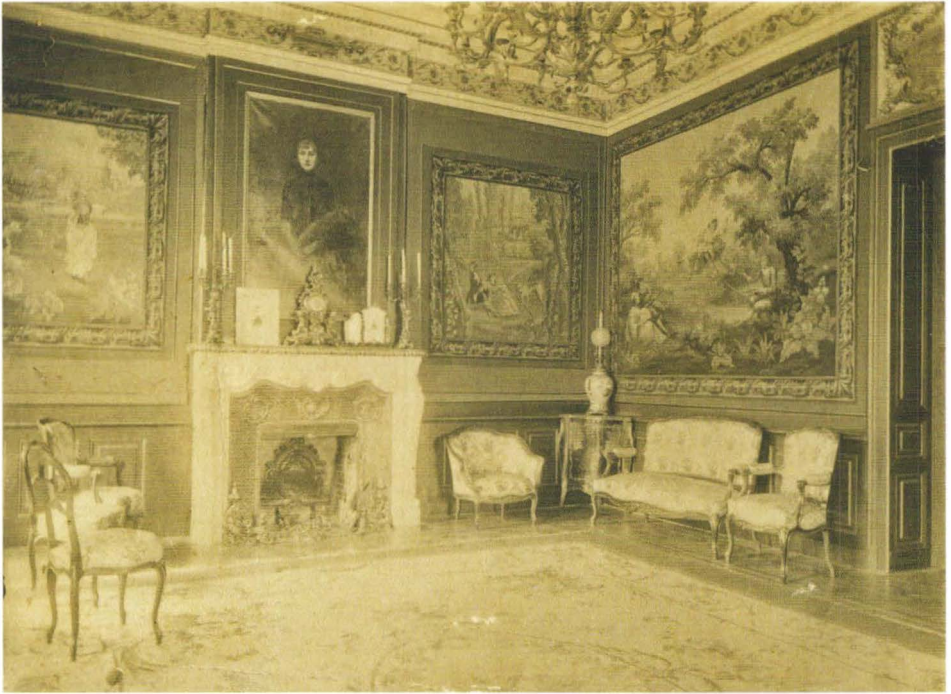
17. Elena (Ileana) Carp, Elisabeta (Lisbeth) Hagi-Mosco, Ion (Noni) Hagi-Mosco și Maria (Mitzis) Carp în curtea casei bunicului lor Nicu Cerkez din București (decembrie 1928). În spatele copiilor se vede statuia *Aruncătorul cu sulița*.
 Elena (Ileana) Carp, Elisabeta (Lisbeth) Hagi-Mosco, Ion (Noni) Hagi-Mosco and Maria (Mitzis) Carp in the garden of Nicu Cerkez's (their grandfather) house. Behind the children can be seen the statue *The Javelin Thrower*.

18. Casa inginerului Niolae Cerkez din București. Construită în 1887, demolată în 1964. Foto Hr. Duratzo.
House of engineer Nicolae Cerkez in Bucharest. Built in 1887, demolished in 1964. Photo Hr Duratzo.

19. Colț din curtea casei lui Nicu Cerkez, cu intrarea principală și statuia *Aruncătorul de suliță*, de Ion Georgescu. Fotografie realizată de Felix Anton (Studio Ordinea, București).
A corner of the garden of Nicu Cerkez's house, with the main entrance and the statue *The Javelin Thrower* by Ion Georgescu. Photograph taken by Felix Anton (Studio Ordinea, Bucharest)

20. Salonul principal al casei lui Nicu Cerkez din strada Mercur (ulterior D. A. Sturdza, azi Pictor Verona).
The main salon of Nicu Cerkez's house, located on Mercur street (later called D.A. Sturdza and now *Painter Verona*).

21. Ion (Noni) Hagi-Mosco și Alexandra (Adina) Koslinski în fața pomului de Crăciun la casa din București.
Ion (Noni) Hagi-Mosco and Alexandra (Adina) Koslinski in front of a Christmas tree in their grandfather's house in Bucharest.

22. Ion (Noni) și Elisabeta Hagi-Mosco.
Ion (Noni) and Elisabeta Hagi-Mosco.

23. Elisabeta Hagi-Mosco în
curtea casei din București.
Elisabeta Hagi-Mosco in the garden of
their grandfather's house in Bucharest.

24. Maria Cerkez împreună cu nepoții la Călnău – Elisabeta Hagi-Mosco, Nicolae
Koslinski, Mitzis Carp, Alexandra (Adina) Koslinski și Elena (Ileana) Carp.
Maria Cerkez with her grandchildren in Calnau - Elisabeta Hagi-Mosco, Nicolae
Koslinski, Mitzis Carp, Alexandra (Adina) Koslinski and Elena (Ileana) Carp.

25. Alexandra (Adina) Koslinski în
curtea casei Cerkez din București.
Alexandra (Adina) Koslinski in the garden
of the Cerkez house in Bucharest.

26. Bunica Maria Cerkez împreună cu
nepoata Adina Koslinski la Zamora.
Grandmother Maria Cerkez with
granddaughter Adina Koslinski in Zamora.

